

تحلیل فراروش بر پژوهش‌های مکان رویداد نوآورانه شهری*

الهام خزائی**، مریم استادی***، فاطمه محمدنیای قرائی****، محمدرضا پورجعفر*****

تاریخ دریافت مقاله: ۱۴۰۳/۴/۱۳

تاریخ پذیرش مقاله: ۱۴۰۳/۹/۶

چکیده

فضاهای عمومی باید به نحوی طراحی شود تا از روندهای تقویت‌کننده زندگی شهری حمایت کند. جریان زندگی در شهر می‌تواند موجب حضور بیشتر مردم در فضاهای عمومی شهر شود. مردم ناخودآگاه جذب فعالیت و حضور مردم دیگر می‌شوند. فضای شهری و رویدادهای شکل گرفته در آن انسان‌ها را گرد هم می‌آورد. اگر فضای شهری با کیفیت بهتری تامین شود استفاده از فضا متقابلاً افزایش می‌یابد. مکان رویداد، عامل و بستری مناسب برای حضور و فعالیت افراد می‌باشد. مکان رویداد، بستری مناسب برای برطرف‌سازی نیازهای جامعه از طریق نوآوری اجتماعی است. نوآوری اجتماعی برای حل مشکلات شهر رویکردهایی ارائه می‌دهد که سبب تقویت و توسعه جوامع خلاق شده و موجب فعالیت اجتماعی بیشتر در فضای عمومی شهر می‌شود. در این پژوهش با بررسی مجموعه‌ای گسترده و متنوع از مطالعات موضوعی و موضوعی با هدف شناخت مکان رویدادها و بررسی چالش‌ها و ایده‌های جامعه (شامل تعداد ۱۲۹ مقاله) به مرور پیشینه پژوهشی مکان رویداد نوآورانه پرداخته شده است. در جهت محدودسازی و انتخاب دقیق‌تر منابع، مقالات در ۷ مرحله مورد بررسی و سنجش قرار گرفته است، و در انتها به ۳۹ مقاله محدود شد. برای فهم روش، فرایند پژوهش، رویکرد و نوع نگرش مقالات، بر مبنای ساختار پیاز پژوهش‌سازندرز، منابع جمع‌آوری شده طی تحلیل محتوایی کمی و کیفی مورد بررسی قرار گرفت. نتیجه مقاله نشان می‌دهد که جریان اصلی روش‌شناسی در ارتباط با موضوع «مکان رویداد نوآورانه شهری» مبتنی بر مطالعات کیفی با تکیه بر راهبرد توصیفی (غیرآزمایشی) (نمونه موردی) است که با استفاده از اطلاعات اسنادی، کتابخانه‌ای از طریق تحلیل کیفی (کشف الگو و هرمنوتیک) صورت پذیرفته است. در نهایت پس از بررسی نمونه مقالات مشخص شد در قلمرو موضوعی «مکان رویدادهای نوآورانه شهری» علی‌رغم انجام پژوهش‌های متنوع، پژوهش‌های بنیادی آن‌چنان که مطلوب است انجام نشده است.

واژگان کلیدی

نوآوری شهری، مکان رویداد، فرا روش، فضای شهری.

- * این مقاله برگرفته از رساله دکتری الهام خزائی با عنوان «شهر و نوآوری (تحلیلی بر فضاهای درنگ به مثابه مکان رویداد نوآورانه نمونه موردی منطقه یک شهرداری تهران)» به راهنمایی مریم استادی و فاطمه محمد نیای قرائی و مشاوره محمدرضا پورجعفر در دانشگاه آزاد اسلامی واحد مشهد است.
- ** پژوهشگر دوره دکتری، گروه شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران. elhamkhazaei@mshdiau.ac.ir
- *** استادیار گروه شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران. (نویسنده مسئول) ostadi1889@mshdiau.ac.ir
- **** استادیار گروه شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران. mohammadnia5204@mshdiau.ac.ir
- ***** استاد گروه شهرسازی، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه تربیت مدرس، تهران، ایران. pourja_m@modares.ac.ir

مقدمه

فضاهای عمومی باید به نحوی طراحی شود تا از روندهای تقویت کننده زندگی شهری حمایت کند. جریان زندگی در شهر می تواند موجب حضور بیشتر مردم در فضاهای عمومی شهر شود. مردم ناخودآگاه جذب فعالیت و حضور مردم دیگر می شوند. فضای شهری و رویدادهای شکل گرفته در آن انسان ها را گرد هم می آورد (یان گل، ۱۳۹۲، ۱۵۰). اگر فضای شهری دارای کیفیت مطلوبی باشد استفاده از فضا متقابلاً افزایش می یابد، این موضوع در مورد فضاهای عمومی بزرگ، منفرد و حتی یک نیمکت و صندلی نیز صادق است. اینکه مردم تمایل دارند در شهر راه رفته و مکث کنند، وابسته به فضا و حس دعوت کنندگی آن است (همان، ۱۳۹۲، ۱۶۲). در زندگی روزمره انسان، فضا و عناصر محصور کننده آن، از فناوری، زیبایی شناسی یا حتی تفسیر معنایی خالص، بسیار مهم ترند. فضا هم ما را گرد هم می آورد و هم پراکنده می سازد. این مطلب در چگونگی ارتباط برقرار کردن ما مهم است. فضا جز اساسی صورت بنیادین و جهان شمول ارتباطات است (برایان لاوسون، ۱۳۹۱، ۶). بدین سبب اهمیت پرداخت به مکان رویداد همانگونه که گتر در خصوص رویداد می گوید «رویدادها می توانند معانی قوی را برای جوامع القا کنند و می توانند سازندگان مهم هویت مکان باشند» مشهود است (گتر، ۲۰۰۸، ۴۰۴). رویدادها در بستری از فضای درنگ ایجاد می شوند، فضایی که ظرفیت پذیرش اتفاقی متفاوت از مسیر حرکت را داراست که موجب درنگ جمعی از افراد در آن می شود. شکل گیری رویدادها در بستر فضای درنگ و ایجاد مکان رویداد فرصتی مناسب برای برطرف سازی نیازهای جامعه را (از طریق نوآوری اجتماعی) ایجاد می کند. نوآوری اجتماعی برای حل مشکلات در تمامی سطوح برای ذینفعان شهر رویکردهای جدید ارائه می دهد که سبب تقویت و توسعه جوامع خلاق و همچنین موجب فعالیت بیشتر در زندگی عمومی و اجتماعی می شود. نوآوری اجتماعی می تواند به راه حل های جدید برای زندگی روزمره منجر و به نوبه خود می تواند باعث ایجاد خدمات جدید و فرصت های شغلی جدید شود. با ایجاد اشکال مختلف مشارکت، جامعه خودجوشی را به وجود می آورد که مردم بتوانند در مقیاس خرد پاسخگوی نیاز خود و جامعه باشند. این قسم از نوآوری (نوآوری اجتماعی) برای غلبه بر چالش های اجتماعی، برآورده کردن مطالبات و بهره برداری از فرصت های درونی بنا شده است. هدف این پژوهش، دستیابی به نگاهی جامع و دقیق از غالب پژوهش های صورت گرفته در موضوع مکان رویداد نوآورانه، شناخت رویکردهای پژوهش های انجام شده و بررسی مسیر و نگاه آن ها در جهت یافتن ضعف ها و قوت های موجود و رسیدن به روشی مناسب، کاربردی و عمیق برای بررسی موضوع مربوطه است.

فضای درنگ شهری: با توجه به توصیفات صاحب نظران از فضای عمومی شهری، می توان سه دسته کلی را ذکر کرد، افرادی چون گل (۱۹۸۷: ۱۶۷-۱۶۸) (۱۹۹۶: ۱۶۷-۱۶۸)، زو کین (۱۹۹۵: ۲۴-۳۷)، والر (به نقل از مدنی پور، ۱۹۹۶: ۱۵-۲۵)، بحرینی (۱۹۹۸: ۳۱۳)، لوفلاند (۱۹۹۸: ۷۰-۹۷)، گل و گمزو (۱۹۹۹: ۲۷-۲۸)، اولدنبرگ (۲۰۰۱: ۳۷-۳۹)، پاکزاد (۱۳۸۴: ۵، د، ۹-۲۴، ۱۱۶)، منش (۲۰۰۷: ۳۱-۴۷)، هولند (۲۰۰۷: ۱۸-۳۳، ۴۷-۶۲)، شوای (۱۹۹۶: ۲۹)، هانسون و هیلیری (۱۹۸۴: ۴۲) و جیکوبز (۱۹۶۱: ۲۷-۲۹، ۱۴۹-۱۵۰) و مامفورد (۱۹۶۲: ۱۳۷-۱۴۹)، راپاپورت (۱۹۷۷: ۵-۷)، بیکن (۱۹۷۶: ۱۳-۱۲، ۳۱۴-۲۲) تاکید بر خصوصیات ذهنی ادراکی و تاثیرات فضا بر افراد و سهیم شدن فضا، فعالیت و روابط اجتماعی در فضای عمومی شهری داشته اند و برخی دیگر ویژگی های کالبدی و زیبایی شناسانه و قابل دسترس بودن فضا و نظم و سلسله مراتب آن مانند: مدنی پور (۱۹۹۶: ۹۴-۹۶، ۱۱۱-۱۱۴)، کورسز سرفاتی (۱۹۹۶: ۵۳۲)، توسلی، بنیادی (۱۳۷۱: ۴۱)، زوکر (به نقل از توسلی و بنیادی ۱۳۷۱: ۱۸)، کوهن (به نقل از مدنی پور، ۱۹۹۶: ۱۳)، پورجعفر و پورجعفر (۱۳۹۲: ۱۴)، پورجعفر (۱۳۹۳: ۵۱)، برونزوی (به نقل از مدنی پور، ۱۹۹۶: ۵، ۱۰)، کرمونا و دیگران (۲۰۰۸: ۳۴-۴۳) (۲۰۱۰: ۱۰-۵۳، ۸۰-۸۲) و (۲۰۱۲: ۳۶-۴۳)، تیبالدز (۲۰۰۰: ۶۹، ۷۸-۸۹)، هبیتات (۲۰۰۱)، امیری پریان، ریچل، کیانی (۲۰۱۹: ۱۲۱) مد نظر بوده است، و گروه سوم که به هر دو گروه ویژگی های فضایی و روابط اجتماعی اشاره داشته اند، چون کار و دیگران (۱۹۹۲: ۱۰-۱۱)، یار و دیگران (به نقل از نقی زاده، ۱۳۸۹، ۲۸، ۸۴-۸۷، ۲۹۳-۲۹۴)، مدنی پور (۱۹۹۶: ۱۸-۱۵)، حبیبی و مقصودی (۲۰۰۷: ۱۰-۱۱)، لینچ، کار و کریر (به نقل از ریاحی دهکردی و کربلایی نوری، ۱۳۸۶: ۳۱۳-۳۲۲)، اشاره به فضای دارای ارزش و نظم داشته اند.

در خصوص تقسیمات فضای شهری به صورت تقریبی از سال ۱۹۹۲ تا کنون می توان گفت اندیشمندانی چون زوکر (۱۹۵۹: ۲۸۷)، راب کریر (۱۹۷۹: ۷۴-۸۵)، لئون کریر (۲۰۰۹: ۱۷۰-۲۰۳)، فرانک و استیونز (chapter ۱۲۰۰۷)، کرمونا و واندربلیچ (۲۰۱۲: ۱۹-۳۰) (۲۰۱۸: ۱-۴۸)، تیبالدز (۲۰۰۰: ۹۱-۹۲) نظرات خود را با تاکید بر طراحی و رویکرد ریخت شناسانه شهر شکل داده اند و اشخاصی چون والین (۱۹۹۸: ۹۹-۱۱۳)، لفور (به نقل از مدنی پور، ۱۹۹۶: ۲۲-۲۴)، دینس و همکاران (۲۰۰۶: ۱۲-۱۶) با مطرح نمودن رویکردهای اجتماعی-فرهنگی به ابعاد جدیدی از فضا اشاره داشتند و برخی دیگر با تمرکز بر ابعاد سیاسی-اقتصادی مانند گولیک (۱۹۹۸: ۳-۲۲)، کیلیان (۱۹۹۸: ۱۱۵-۱۳۴)، ون میلک و

همکاران (۲۰۰۷: ۲۵-۴۲)، مالون (۲۰۰۲: ۱۵۷-۱۶۸) سعی بر تقسیم فضای شهری داشته‌اند. صاحب نظرانی دیگری چون فلاستی (۱۹۹۴: ۴۸-۵۲) تاکید بر فضاهای اجتماعی و طراحی نشده، دارند و پورجعفر (۱۳۹۵: ۳۵)، پورجعفر و رنجبر و خرمی (۱۳۹۶: ۸۱) و پورجعفر (۱۳۹۲b: ۳۸) بر کلیت فضای عمومی شهری بحث کرده‌اند، پاکزاد (۱۳۹۷: ۱۰۷-۱۲۲، ۱۵۹، ۲۲۹-۲۳۸) بر بعد روحانی و جغرافیایی تمرکز داشته و فضای شهری را بر مبنای طراحی تقسیم کرده، گل بر مبنای عملکرد بدان پرداخته است، کرمی (۲۰۱۵: ۷۵-۸۴) علاوه بر دیدگاه عملکردی گل، به بعد ادراکی اجتماعی اشاره داشته است، کرمونا (۲۰۱۰: ۱۵۷-۱۷۳) بر اساس خصوصیات فضای شهری تقسیمات فضایی را انجام داده و امیری پریان (۲۰۱۹: ۱۲۱-۱۲۲) به بعد سیاسی-اقتصادی و شکل ظاهری فضا توجه کرده است. فضای مکث شهری از نگاه عملکردی گل آغاز شد، «مردم ناخودآگاه جذب فعالیت و حضور مردم دیگر می‌شوند» (یان گل، ۱۳۹۲: ۱۶۲)، و در ادامه با تلاش‌های کرمونا ادامه یافت و محققانی چون کرمی بدان پرداختند. کرمی ۶ تقسیم‌بندی بر آن لحاظ نمود (فضای ادراکی، فضای عمومی و خصوصی، مابین، روز و شب، مکث و فضای اجتماع‌پذیر)، که فضای مکث جزئی از آن می‌باشد (Karami, 2015, 74-85). با مد نظر قرار دادن تمامی منابع مورد بررسی قرار گرفته در این پژوهش، فضایی شهری که در آن فعالیت خاص صورت گیرد و همراه با ایجاد پویایی متفاوت موجب تغییر در روند و سیر حرکتی کاربران فضا شود، فضای مکث شهری نامیده می‌شود. فضای درنگ معادل مناسبی برای فضای مکث است. با استفاده از نظریه "لحظه" لوفور، درنگ به عنوان رویدادی که قرار است باعث اتمام حرکت شود، مورد بحث قرار می‌گیرد. با توجه به تفاوتی که در معنای دو کلمه «مکث» و «درنگ» در فرهنگ لغات و ادبیات و اشعار، آورده شده: مکث را توقف و درنگ طولانی در طول چند روز یا چند سال می‌نامند. در واژه مکث، معنای انتظاری طولانی یا مکثی طولانی نهفته است. معنای لغوی درنگ به توقف و فرصت و تاملی کوتاه اشاره دارد که در ورای خود آسایش و راحتی را مد نظر دارد. با توجه به توضیحات و بررسی‌های صورت گرفته در این پژوهش: مکان تجمع و فعالیت خاص انسانی، همان مکان درنگ شهری است. در ادامه با توجه به توضیحاتی که ارائه شد از عبارت "فضای درنگ شهری" (به عنوان بستر شکل‌گیری درنگ و دارای ظرفیت پذیرش رویداد) استفاده می‌شود.

مکان درنگ: شهر به عنوان یک محل ملاقات از اهمیتی ویژه برخوردار است. هنگامی که موقعیت زندگی پیاده در شهر ارتقاء می‌یابد، فعالیت‌های پیاده به طرز قابل توجهی افزایش پیدا می‌کند و حتی رشد بیشتری در فعالیت‌های فراغت و اجتماعی دیده می‌شود (یان گل، ۱۳۹۲: ۱۳-۱۴). در ادامه توضیحات مطرح شده، به ادعای توسلی در کتاب طراحی فضای شهری در باب مسجد شیخ لطف الله، فضای درنگ فضایی برای حضور، تفکر و فعالیت افراد است (توسلی، بنیادی، ۱۳۷۱: ص ۱۹). با توجه به تفاسیر مطرح شده در باب مکان درنگ، می‌توان بیان داشت، این مکان فضایی مناسب برای درنگ افراد و بستری مطلوب برای شکل‌گیری رویداد یا عاملی برای جذب فعالیت مردمی می‌تواند باشد. ظرفیت پذیرش فضایی این مکان به همراه تغییر (رویداد) ایجاد شده در مسیر حرکت، عاملی مناسب برای جذب و مشارکت افراد می‌شود.

رویداد: رویدادها ابزارهای غیرفیزیکی را به عناصر فیزیکی و ساختمانی فرهنگ، اضافه می‌کنند؛ در واقع این ابزارهای غیرفیزیکی، خاطرات شهروندان از فضای شهری و همچنین معنایی است که در تعامل ساکنان با فضا ساخته می‌شود (مدنی پور، ۱۳۸۷: ۹۶-۱۰۷). رویدادها توصیف‌کننده جشن‌ها، نمایش‌ها و مراسم ویژه‌ای هستند که به شکل آگاهانه‌ای برنامه‌ریزی و اجرا شده تا موقعیت‌های ویژه را شاخص نماید. در واقع رخدادها منحصر به فرد (رویداد) از تجارب روزمره (فعالیت‌های ضروری و گذری و روتین) جدا هستند (ریچاردز، پالمر، ۱۳۹۸: ۷-۱). رویداد، فرصتی برای اجتماع عمومی، برپایی مراسم و بزرگداشت دستاوردها، نشانه‌گذاری زمان‌های خاص، اعتراضات سیاسی و مدنی را برای جامعه فراهم می‌کند؛ همچنین امکانی برای فراغت و تفریح، پاسخ به نیازهای اجتماعی مردم، فرصتی برای رهایی از زندگی روزمره، از جمله امتیازات مرتبط به رویداد می‌باشد که موجب شرکت مردم در رویدادها می‌شود (مدنی پور، ۱۳۸۷: ۹۶-۱۰۷). به معنای دیگر رویداد فرصتی برای بهره‌مند شدن از ظرفیت‌های گنجایش داده شده در فضای شهری است، و نوعی استفاده بهینه از بودجه مصرف شده در فضا که هم راستا با خواست گروه‌های اجتماعی و فرهنگ بومی آن منطقه باشد.

شهرها مکان وقوع رویدادها هستند، شهر دارای توده و فضا، فضاهای شهری بستری لازم برای تجمع و تعاملات مردمی را ایجاد می‌کنند. هر چه تعداد و وسعت رویدادها بیشتر باشند، شهر به سازوکار کارآمدتری و زیرساخت‌های بیشتری برای انطباق با شرایط نیاز دارد (ریچاردز، پالمر، ۱۳۹۸: ۲۹-۳۱). رویدادها در تمامی مقیاس‌ها می‌تواند پاسخگوی نیاز انسانی باشند. در صورت شخصیت‌پذیر بودن رویداد، (شاخص بودن در یک بعد و ویژگی خاص مانند رویداد فرهنگی، رویداد تجاری، رویداد گردشگری و توریستی و...) نوع نیاز پاسخ داده شده و علت شرکت در رویداد کاملاً واضح و مبرهن می‌باشد. تجمع و فعالیت انسان‌ها در رویداد محفلی مناسب برای بررسی مشکلات از تمامی جوانب و یا پاسخ به چالش‌ها در مقیاس‌های مختلف است. حضور و همفکری افراد با هم، بستری برای یافتن مناسب‌ترین راه‌حل

و ایجاد مشارکت مردمی را فراهم می‌کند. جذب افراد در رویداد و همچنین مشارکت آنان در حل چالش‌های پیش‌رو نیاز به نوعی نوآوری دارد که آمیخته در فرهنگ و نیاز جوامع باشد. نوآوری می‌تواند برگرفته از ارزش‌های جامعه و یا خواست آنان بوده تا خود عاملی بر جذب و مشارکت همه اقشار شود.

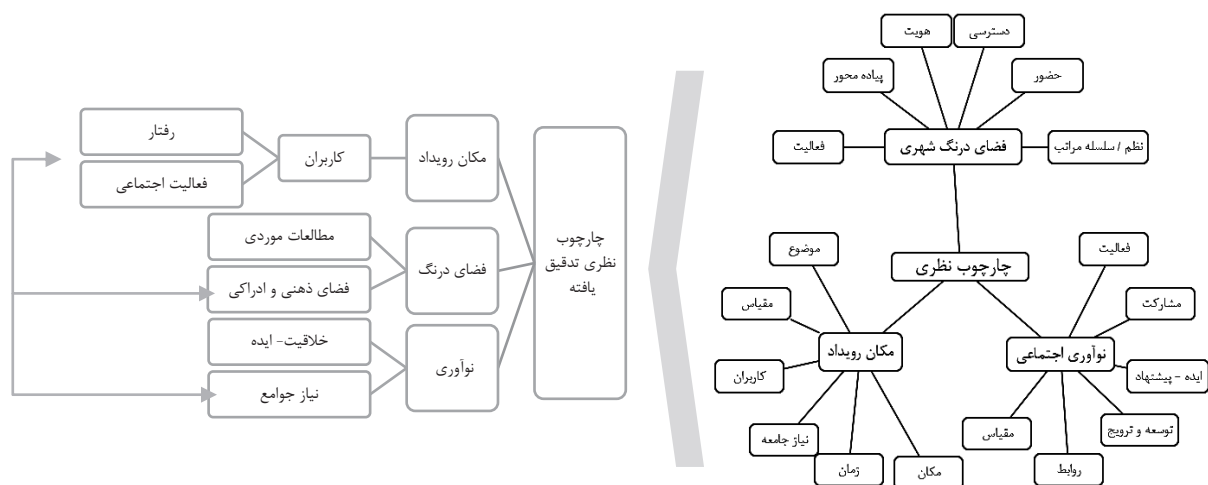
نوآوری: نوآوری، ترجیحاً و ابتدا بر اهداف اقتصادی شامل محصولات، فرایندها، شاخص‌های سازمانی و بازاریابی متمرکز بود؛ در حالی که بر اساس تعاریف جدید، نوآوری دیگر صرفاً بر واژگان اقتصادی متمرکز و محدود نیست. (OECD, 2010, 182) واژگانی چون «ارزش»، «هنجار»، «نقش» و موارد مشابه نشان می‌دهند که در پارادایم جدید، نوآوری‌ها معطوف به اهداف اجتماعی هستند (Hochgerner, 2009, 11-75). نوآوری دیگر تنها یک مکانیسم اقتصادی یا یک فرایند فنی نیست. آن را می‌توان در قواره یک پدیده اجتماعی دانست. از طریق نوآوری، افراد و جامعه، خلاقیت خود را بروز و نیازهای خود را بیان می‌دارند. نوآوری در هدف، اثر و یا روش خود به صورت تنگاتنگی با شرایط اجتماعی که در آن تولید شده ارتباط دارد. (Murray, Grice, & Mulgan, 2010, 17)

ادبیات سنتی نوآوری معمولاً سه نوع اصلی از نوآوری را مشخص می‌کند، فرآیندهای درونی، بیرونی و هر دو فرآیند. مطالعات رایج نشان می‌دهد که نوآوری برای پایداری در شهرها به یک دیدگاه بسیار دقیق نیاز دارد. یک مدل نوآوری چندسطحی است، که امکان مشارکت‌های مختلف و خلاق را فراهم می‌کند تا نیروهای لازم برای حل چالش‌های اجتماعی متحد شوند (Genuchten, et al, sustainability Article, 2019, 1). پرداختن به حل مشکلات از طریق نوآوری، خود موجب نوآوری مستمر و دائمی می‌شود که متناسب با شرایط و نیاز مسئله، توسط بازیگران درونی و محلی به صورت خودمختار و آزادانه صورت می‌گیرد.

مکان رویداد نوآورانه: مهم‌ترین عامل ایستایی فضا، عملکرد کلیت یکپارچه و غیرمنفصل فضا و در درجات بعدی، عملکرد اجزای آن است. در این حالت، عامل بنیادین شکل‌گیری فضای ایستای شهری، اجزای آن نیست و در آن همواره کل یکپارچه (کلیت فضا) بر جزءها (اجزای فضا) غلبه دارند. اما اگر هیچ یک از اجزا نتوانند حضور خود را در فضای ایستای شهری به اثبات برسانند، اصولاً چنین فضایی شکل نخواهد گرفت و این موضوع ایجاب می‌کند که تعدادی از اجزا با فردیت و سنگینی کافی، حضور پرقدرد خود را محسوس نمایند (براتی، کاکاوند، ۱۳۹۴، ۸، ۱۶). از عوامل بنیادین مطرح شده، بستر لازمه فضای درنگ می‌باشد که اجزای آن پذیرای حضور مردم و شکل‌گیری رویدادها را دارد. بنابراین رابطه و پیوند فضای درنگ شهری با برپایی رویداد کاملاً واضح و مبرهن است. رویدادها به گونه‌های کهن و فرهنگ ایرانی، بین‌المللی، ملی، محلی، رویدادهای نو و مورد نیاز معاصر، قابل تقسیم‌بندی است. از جمله ساختار رویداد و موارد حائز اهمیت در برپایی رویداد، ظرف مکانی آن است که در صورت کم بها دادن و یا نپرداختن به آن رویداد از بین می‌رود و یا اصلاً شکل نمی‌گیرد. رویداد دارای سه تقسیم‌بندی زمانی، مکانی و موضوعی است. بعد موضوعی رویداد عضو جدایی‌ناپذیر آن است که با محوریت یک موضوع خاص شکل می‌گیرد. برخی از رویدادها به صورت خودجوش مردمی و موقت برگزار می‌شوند که تکرار آن‌ها وابسته به برگزارکننده می‌باشد، عنصر مکان در این رویدادها بصورت غیر مستقیم (یعنی محدوده‌ای کلی و یا محله و یا منطقه‌ای را شامل می‌شود و نقطه‌ای ثابت وجود ندارد) تاثیرگذار است. نوع دیگری از رویدادها وابسته به موضوعی خاص و مکانی مشخص اجرا می‌شود و گروه سوم رویدادها شامل رویدادهای وابسته به موضوع و مکان و زمان تعیین شده‌ای هستند که اغلب در طی سالیان در ذهن همگان ثبت شده‌اند. عنصر مکان رویداد عاملی برای برپایی، تداوم و ماندگاری رویداد می‌باشد.

از طریق نوآوری، افراد و جامعه، خلاقیت خود را بروز و نیازهای خود را بیان می‌دارند. نوآوری، راه و فرآیندی برای بیان ایده‌های جدید و اجرای آن ارائه می‌دهد. بعد اجتماعی نوآوری تمرکز بر نیازهای جامعه و درک ایده‌ها و روش‌های مردمی دارد، که از این طریق راهی برای پرداختن به فرهنگ اجتماع و جویا شدن ایده‌های جدید از درون جامعه و مردم برای حل مسائل به روز می‌باشد. از مهم‌ترین ابعاد نوآوری اجتماعی می‌توان به ابعاد ادراک، فعالیت، مشارکت، عملکرد اشاره کرد. نوآوری اجتماعی، خدمات و فعالیت‌های نوآورانه با هدف و انگیزه پاسخ به نیاز اجتماعی است و عمدتاً توسط سازمان‌هایی که اهداف آن‌ها در الویت نخست، اجتماعی بوده‌اند، گسترش و توسعه می‌یابد (Mulgan, 2006, 145-164). نوآوری اجتماعی به سبب مرحله‌ای بودن اغلب توسط سازمان‌های بزرگ و یا جوامع کوچک محلی و حتی یک کوچه، که شناخت صحیحی از نیاز جوامع و تسلط بیشتری بر طی شدن مراحل آن دارند صورت می‌پذیرد.

در انتهای فاکتورهای اصلی، هر کلید واژه را بر اساس مبانی نظری بدست آمده به ۳ خبره و متخصص نشان داده تا اصلی‌ترین و مهم‌ترین شاخص‌ها تعیین شود، شاخص‌های مشترک خبرگان به صورت چارچوب نظری تدقیق یافته در تصویر ۱ سمت چپ ذکر شده است.

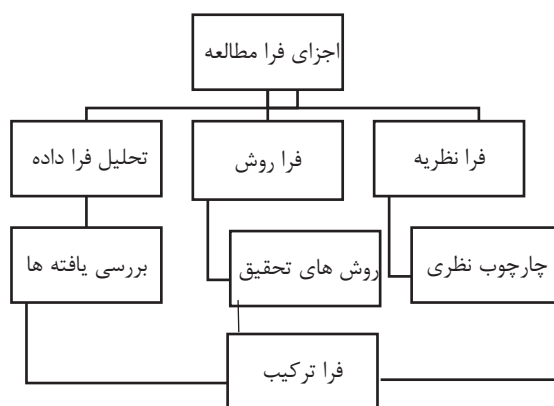
تصویر ۱- چارچوب نظری پژوهش

روش تحقیق

با توجه به توصیف محمدپور در کتاب فرا روش، طرح فرامطالعه، پاترسون و همکاران (۲۰۰۱) طرح ترکیبی به حساب می‌آید، اما چندان به طرح‌های ترکیبی نوین شباهت ندارد (محمدپور، ۱۳۸۹، ۷۲). اجزا و مراحل این پژوهش به شرح ذیل در تصویر ۲ ذکر شده است.

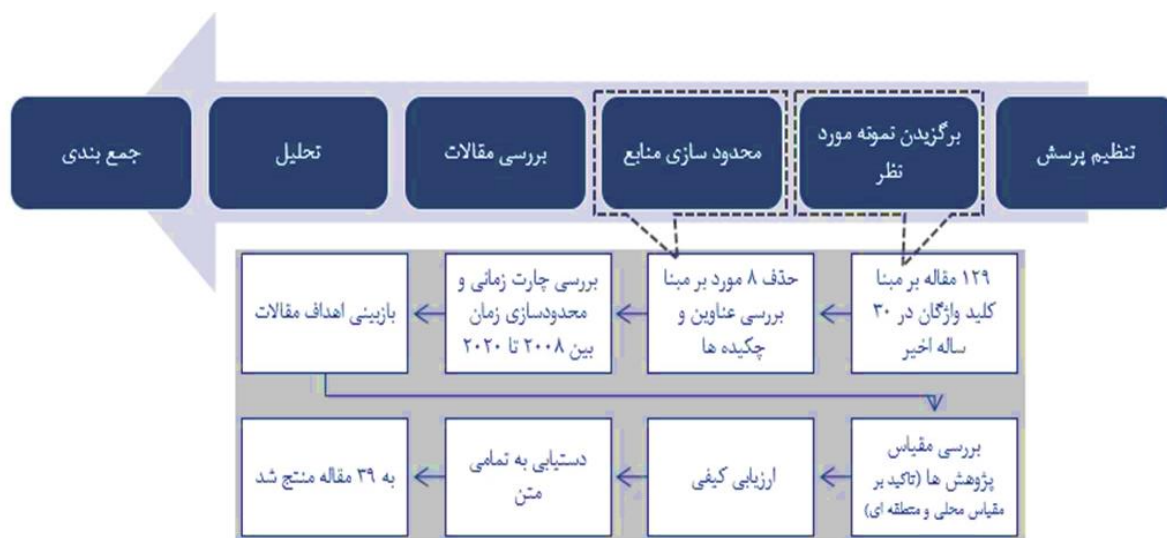
فرمول بندی سوال تحقیق	گزینش و ارزیابی تحقیق مقدماتی	تحلیل فراداده	فراروش	فرانظریه	فراترکیب	نشر یافته‌ها
- چارچوب نظری - تعریف‌های کاربردیپذیر - پیش‌بینی دستاورد پژوهش - پالایش سوال - توسعه معیار ارزیابی برای مطالعه مقدماتی	- شناسایی معیارها - مراحل گردآوری منابع مناسب - باز یافت داده‌ها - توسعه نظام‌مند و کد بندی	- شناسایی راهبرد تحلیلی - توسعه نظام‌مند و کد بندی - مقوله‌بندی داده‌ها - بحث و تفسیر یافته‌ها	- تعیین مشخصه‌های روش‌شناسی - چگونگی تاثیر مشخصه‌ها بر یافته‌ها	- شناسایی پارادیم‌ها / مکاتب فکری - ارتباط دادن نظریه به بستر اجتماعی تاریخی فرهنگی سیاسی وسیع‌تر - اشکار ساختن فرض‌های مهم زیرین	- تفسیر نقاط قوت و محدودیت‌ها - اشکار سازی فرض‌های مهم نظریه‌ها - جایگزین مناسب برای اختلال‌ها و تناقضات - کدام مواضع سازگار یا ناسازگارند - پیشنهاد ساختار نظری جدید	- تعیین مخاطب مناسب - امکان نشر نگارش و ارائه یافته‌ها

تصویر ۲- طرح ترکیبی فرا مطالعه، منبع: محمد پور (۱۳۸۹، ۷۲)

تصویر ۳- طرح ترکیبی فرا مطالعه ماکسول و لومیس، منبع: محمدپور (۱۳۸۹، ۷۳)

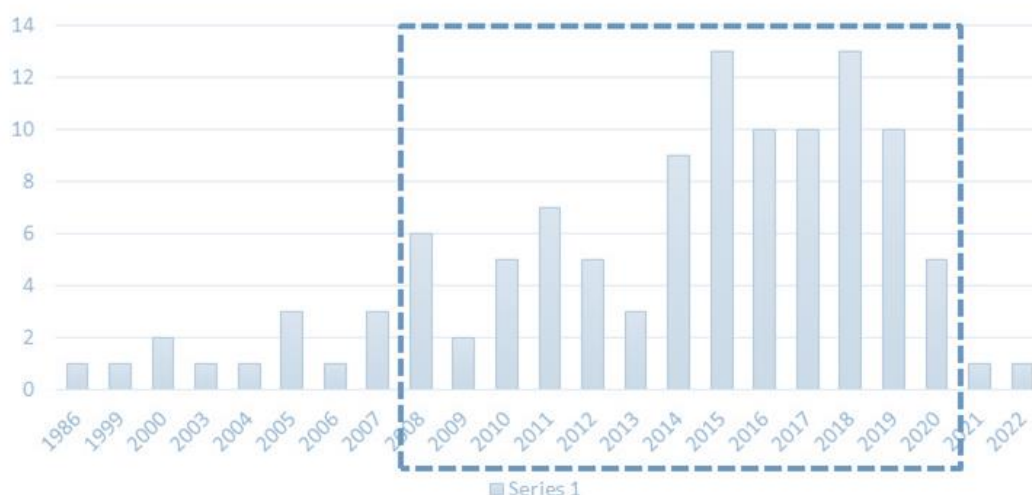
این طرح یکی از ساده‌ترین طرح‌های ترکیبی است که می‌تواند هم در رهیافت کمی و هم رهیافت کیفی اجرا شود. طرح مذکور را طرح ترکیبی تعاملی می‌خوانند، زیرا اجزای تشکیل‌دهنده آن با هم در ارتباط متقابل و چند سویه هستند (همان، ۱۳۸۹، ۷۳). در این مقاله به منظور بررسی روش‌شناسی پژوهش‌های گذشته از روش فراروش / فرامطالعه بهره گرفته شده است، تا مناسب‌ترین روش برای آن انتخاب شود. در ابتدا با جمع‌آوری ادبیات پژوهش و تعیین منابع مورد نظر به بازه‌ای از اطلاعات مشخص دست یافته و پیشینه موضوع تدقیق شد.

تصویر ۴- روش تحقیق

مراحل این پژوهش: تحلیل محتوا تلخیصی یا پنهان

در مرحله ابتدایی ۱ از طریق جستجو کلید واژه‌های اصلی و محوریت کلی رشته و با در نظرگیری افق زمانی ۳۰ سال اخیر و نیز مد نظر قرار دادن کلید واژه‌ها، ۱۲۹ مقاله مرتبط با قلمرو پژوهشی یافت شد. در مرحله ۲ با مطالعه دقیق چکیده و عناوین مقالات، ۸ مورد از مقالات کمتر مرتبط حذف گردید. در مرحله ۳ با ترسیم چارت زمانی مقالات در سال‌های ۱۹۸۶ تا ۲۰۲۲، سعی بر محدودتر ساختن بازه سال‌های حداکثر تعداد مقالات منتشر شده است. بازه زمانی مقالات بین سال‌های ۲۰۰۸ تا ۲۰۲۰ در نظر گرفته شد که شامل ۱۰۲ مقاله می‌شود.

تصویر ۵- دوره زمانی مقالات مورد بررسی قرار گرفته

امکان دسترسی	بررسی کیفی	تفکیک مقیاس	مقاله ۱۰۲	مقاله ۱۲۱	مقاله ۱۲۹ انگلیسی و فارسی	جستجو مقالات ۳۰ ساله اخیر
بررسی دستیابی به تمامی متن	ارزیابی کیفی مقالات	بررسی مقیاس پژوهش‌ها (تاکید بر مقیاس محلی و منطقه‌ای- حذف مقیاس کلان)	بازبینی اهداف مقالات و حذف از مقالات کم مرتبط	بررسی چارت زمانی و تاکید بر بازه زمانی ممتراکم تر	بررسی عناوین و چکیده‌ها و حذف ۸ مورد	انتخاب مقالات در راستای کلیه واژه‌ها

تصویر ۶- مراحل انتخاب مقالات در پژوهش

در مرحله ۴، به بازبینی مقیاس پژوهش‌ها پرداخته شده است و تاکید بر مقیاس محلی و منطقه‌ای بوده، با توجه بدان، مقیاس کلان از بین مقالات حذف گردید. مرحله ۵، به بررسی کیفی متون مقالات اشاره شده تا موارد متمایز در روند و یا نگرش در پژوهش حذف گردند و مرحله ۶ به امکان دسترسی داشتن به تمامی متون و اطلاعات پرداخته و در انتها از تحلیل ۱۲۹ مقاله به ۳۹ مقاله منتج گردید. از ۳۹ مقاله، تعداد ۱۸ مقاله فارسی و ۲۱ مقاله به زبان انگلیسی می‌باشد. برای سهولت در تحلیل و بررسی مقالات، از طریق لیست نمودن آن‌ها و اختصاص عدد بجای عناوین سعی بر تشکیل جدول ماتریس گونه مدل پیاز پژوهش ساندرز شد.

یافته‌های تحقیق

با تحلیلی هدفمند از طریق مدل پیاز پژوهش ساندرز، به یافته‌های این پژوهش منتج شد. مدل پیاز پژوهش ساندرز دارای ۷ لایه یا مرحله بوده که تحت تاثیر لایه پیرامونی خود می‌باشد (Saunders, Lewis & Thonhill, 2007, 649). برای بررسی منسجم‌تر و منظم‌تر مقالات از کد عددی بجای عناوین مقالات استفاده شد و با جمع بندی داده‌ها به صورت جدول ماتریس گونه در غالب ستون‌هایی بر مبنای فرایند مدل پیاز ساندرز طبقه بندی شد. در ۳ ستون ابتدا بنا بر بیرونی‌ترین و اولین مرحله مدل ساندرز، پارادایم فلسفی می‌باشد. ۲ ستون بعدی را رویکرد پژوهش در بر می‌گیرد و گام سوم مدل ساندرز راهبرد پژوهش بوده که دارای ۷ بخش است و همچنین در ادامه روش پژوهش ۳ قسمت را به خود اختصاص داده و افق زمانی ۲ ستون بعد و نیز شیوه و فرایند جمع‌آوری داده و تحلیل داده که درونی‌ترین گام و مرکز مدل ساندرز می‌باشد با ۲ قسمت در انتهای ستون‌های جدول قرار گرفته است.

جدول ۱- ماتریس مقالات بر مبنای مدل الگو ساندرز

مقالات	پارادایم فلسفی	رویکرد پژوهش	راهبرد	روش	افق زمانی	شیوه و فرایند جمع‌آوری داده و تحلیل داده
مقاله	پارادایم فلسفی	رویکرد پژوهش	راهبرد	روش	افق زمانی	شیوه و فرایند جمع‌آوری داده و تحلیل داده
A1	✓	✓	✓	✓	✓	کیفی: توصیفی تکنیک: بازدید میدانی - مشاهده - ثبت داده‌ها
A2	✓	✓	✓	✓	✓	چرخش واریمکس در تحلیل عامل اکتشافی پیمایشی تکنیک: پرسشنامه با مقیاس لیکرت
A3	✓	✓	✓	✓	✓	تحلیل محتوا تفسیری و توصیفی ابزار: نقشه‌های کار توگرافی
A4	✓	✓	✓	✓	✓	مطالعه نظریات و پایان‌نامه‌ها و بررسی اسناد تویتر پایه‌روی‌های تصادفی از طریق نرم افزار Foursquare - میدانی - ردیابی افراد
A5	✓	✓	✓	✓	✓	مقایسه تطبیقی

مقالات	پارادایم فلسفی	رویکرد پژوهش	راهبرد	روش	افق زمانی	شیوه و فرآیند جمع‌آوری داده و تحلیل داده												
توضیح	آیات گرامی	واقع گرایی	تفسیر گرایی	فلسفی	استقرائی	پیمایشی	نمونه موردی	اقدام پژوهی	داده بنیاد	قوم نگاری	تاریخ نگاری	نگ روش	ترکیبی	پیش روش	کوتاه مدت	بلند مدت	جمع‌آوری داده	تحلیل داده
A6		✓			✓					✓		✓			✓		مشاهده مشارکت کنندگان و مصاحبه‌های تلفنی نیمه ساختاریافته و داده‌های بصری ۲۶۲ عکس و فیلم ۸۰ دقیقه ای تکنیک نمونه‌گیری گلوله برفی	تحلیل کیفی، مکتوب کردن مصاحبه ها و کد گذاری
A7			✓			✓							✓				با استناد به متون و صادیق موجود	توصیفی
A8		✓			✓		✓	✓					✓				استادی و بمیدانی	ابزار: AHP و Expert choice استخراج نقشه رتبه‌بندی GIS کیفی و کمی - مورد پژوهی
A9	✓			✓			✓		✓						✓		توصیفی پیمایشی نمونه گیری احتمالی (فرمول کوکران)	ابزار: تحلیل آموس، تحلیل مسیر روش رگرسیونی، آزمون KMO و کرویت بارتلت برای حجم نمونه‌ها، مدل معادلات ساختاری
A10			✓	✓			✓								✓	✓	استادی کتابخانه ای	استادی مورد پژوهی
A11			✓	✓								✓					استادی	استادی -توصیفی
A12			✓	✓			✓										اطلاعات کتابخانه ای	استادی مورد پژوهی
A13			✓	✓			✓								✓		اطلاعات کتابخانه ای	استادی مورد پژوهی
A14		✓		✓				✓							✓		استادی کتابخانه ای ۱-پرسشنامه کلی طیف لیکریت ۲-پرسشنامه خبرگان گلوله برفی	۲ مرحله‌ای ترکیبی پیمایشی - تحلیلی ابزار: آزمون‌های من ویتنی و کروسکال والیس
A15		✓	✓				✓										استادی	استادی
A16		✓			✓		✓						✓		✓		استاد سایت‌های گوگل، اسکوپوس، تپ‌سی، در بازه زمانی ۳۰۰۰ تا ۲۰۱۵، ۳۰ مقاله	فراترکیب روش دلفی (نظر خبرگان)
A17	✓							✓	✓	✓					✓	✓	استادی اندازه‌گیری نوآوری اجتماعی: سنجش فعالیت‌های جامعه مدنی- شاخص زندگ بهتر سازمان همکاری‌های اقتصادی و توسعه -شاخص پیشرفت اجتماعی	استادی
A18			✓				✓	✓									استادی کتابخانه‌ای	فراروش فرامطالعه روش مارکهام
A19		✓													✓		استادی کتابخانه‌ای میدانی	همبستگی

مقالات	پارادایم فلسفی	رویکرد پژوهش	راهبرد	روش	افق زمانی	شیوه و فرآیند جمع‌آوری داده و تحلیل داده												
توضیح	اثبات گرایی	واقع گرایی	تفسیر گرایی	فیلسی	استقرایی	آزمایشی	پیمایشی	نمونه موردی	اقدام پژوهی	داده بنیاد	قوم نگاری	تاریخ نگاری	نگ روش	ترکیبی	پس روش	کوتاه مدت	بلند مدت	تحلیل داده
A20			✓	✓		اسنادی کتابخانه‌ای			✓	✓			✓	✓		✓	۳ روش : تطبیق الگوها- آزمایشی- اسنادی ابزار: Word2Ve model the Skip-Gram model	
A21			✓	✓		۱۱۴ مقاله بین سالهای ۲۰۱۸ تا ۲۰۰۲ اسنادی			✓				✓			✓	تحلیل محتوا	
A22		✓		✓		اسنادی مورد پژوهی مقایسه تطبیقی		✓					✓	✓		✓	اسناد پروژه عملیاتی مصاحبه‌های نیمه‌ساختاریافته کیفی با ذینفعان (سیاست‌گذاران، کارمندان دولت، نمایندگان سازمان‌های جامعه مدنی)	
A23			✓	✓		اسنادی توصیفی									✓	✓	کتابخانه‌ای و اسنادی و تاریخی	
A24		✓	✓			توصیفی و تفسیری		✓						✓		✓	جمع‌آوری محتوای ۳ مقاله مشخص	
A25		✓		✓		مطالعه تطبیقی		✓						✓		✓	اسنادی میدانی	
A26		✓		✓		ابزار: پرسشنامه Kaplan's Balanced Scorecard کارت امتیازی کاپلان‌ها		✓						✓		✓	منبع باز مشاهده بازدید میدانی	
A27		✓	✓			مطالعات موردی تاریخی تطبیقی		✓						✓		✓	بررسی ۲۰ شهر و ۷۷ مورد گفت‌وگوها و بحث میدانی	
A28		✓	✓			The pilots (آموزش افراد محلی برای انجام تحقیقات خود با استفاده از دانش محلی خود برای مشارکت دیگران در جوامع) Borough's Participatory Appraisal Method (ارزیابی مشارکتی) pathfinders and collaborative		✓	✓					✓	✓	design, technology, communities of practice مصاحبه اسنادی میدانی		
A29		✓	✓			اسنادی			✓					✓		✓	اسنادی کتابخانه‌ای	
A30		✓	✓			کیفی- توصیفی								✓		✓	مصاحبه و پرسشنامه	
A31		✓	✓			تفسیری مورد پژوهی		✓							✓		اسنادی پروژه بازاریابی	
A32		✓		✓		اسنادی مورد پژوهی		✓						✓		✓	اسنادی	
A33		✓	✓			transdisciplinary reflexive methodology روش انعکاسی فرا رشته‌ای		✓						✓		✓	مصاحبه عمیق پرسشنامه	

مقالات	پارادایم فلسفی	رویکرد پژوهش	راهبرد	روش	افق زمانی	شیوه و فرآیند جمع‌آوری داده و تحلیل داده												
توضیح	اثبات‌گرایی	واقع‌گرایی	تفسیر‌گرایی	فلسفی	استقرایی	آزمایشی	نمونه‌موردی	اقدام پژوهی	داده بنیاد	قوم‌نگاری	تاریخ‌نگاری	تک‌روش	ترکیبی	چند روش	کوتاه مدت	بلند مدت	جمع‌آوری داده	تحلیل داده
A34	✓	✓	✓	✓								✓	✓		✓		- مصاحبه‌هایی نیمه‌ساختاریافته - مصاحبه و ثبت شفاهی با سؤالات کلی -نمونه گیری هدفمند	کیفی رویکرد پدیدارشناسانه مورد محوری پیمایشی
A35	✓	✓									✓	✓			✓		اسنادی تاریخی	اسنادی
A36	✓	✓	✓					✓				✓			✓		اسنادی کتابخانه‌ای پرسشنامه مصاحبه	ارزیابی نظرات با روش پیمایشی
A37	✓	✓					✓	✓				✓	✓		✓		اسنادی تاریخی	مورد پژوهی پیمایشی تاریخی
A38	✓	✓					✓					✓			✓		اسنادی	اسنادی
A39	✓	✓	✓					✓						✓	✓		جمع‌آوری داده : ارزیابی محیطی) PESTEL – (analysis مصاحبه عمیق	تجزیه و تحلیل و تفسیر ماتریس ارزیابی عوامل خارجی

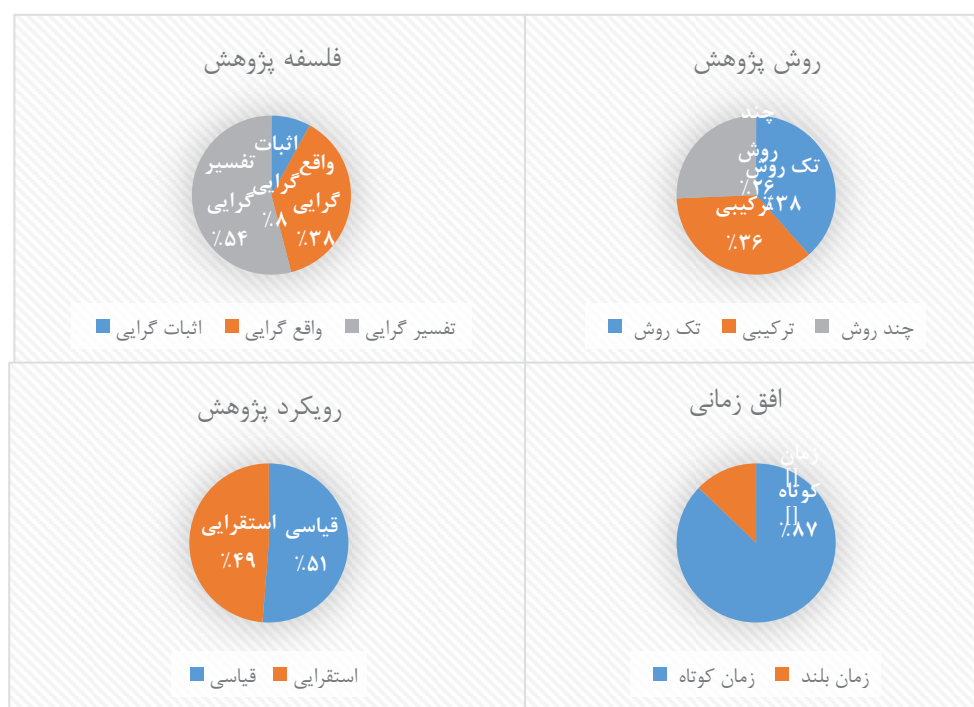
جدول ۲- خلاصه ماتریس مدل ساندروز

مقالات	اثبات‌گرایی	واقع‌گرایی	تفسیر‌گرایی	قباسی	استقرایی	آزمایشی	پیمایشی	نمونه‌موردی	اقدام‌پژوهی
تعداد	۳	۱۵	۲۱	۲۰	۱۹	۷	۱۳	۱۹	۴
درصد	۷/۷	۳۸/۴۵	۵۳/۸۵	۵۱/۲۹	۴۸/۷۲	۱۷/۹۵	۳۳/۳۳	۴۸/۷۱	۱۰/۲۵

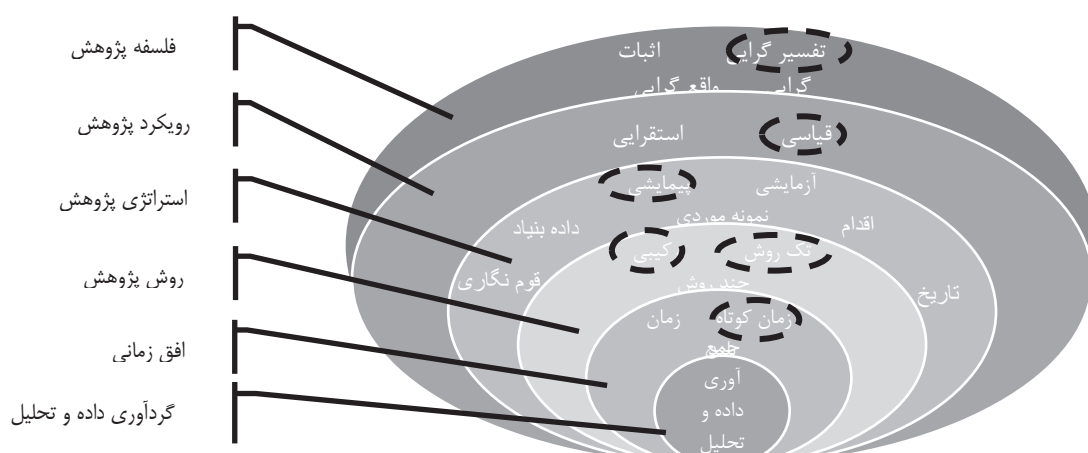
مقالات	داده بنیاد	قوم‌نگاری	تاریخ	تک روش	ترکیبی	چند روش	زمان کوتاه	زمان بلند
تعداد	-	۲	۵	۱۵	۱۴	۱۰	۳۴	۵
درصد	-	۵/۱۳	۱۲/۸۳	۳۸/۴۷	۳۵/۹۰	۲۵/۶۵	۷۸/۱۸	۱۲/۸۳

با توجه به جدول ماتریس بالا و مدل پیاز پژوهش ساندروز، در گام نخست پارادایم‌های پژوهش مطرح می‌شود، که نوع نگاه پژوهشگر را مورد بررسی قرار می‌دهد. پارادایم‌های پژوهش می‌تواند تفسیر‌گرایی، اثبات‌گرایی و واقع‌گرایی باشد. نتایج از بررسی ۳۹ مقاله نشان داد که ۵٪ مقالات به دلیل اشاره مستقیم به قوانین و حقایق که توسط جهانیان مورد قبول است و در رکن شناخت‌شناسی، پژوهش عینی بوده و از همین رو روش انجام اینگونه تحقیقات غالباً به صورت کمی می‌باشد. بدین سبب از فلسفه اثبات‌گرایی پیروی می‌کنند، و این پارادایم با تأکید بر اصالت محیط، شکل اجتماعی یا طبیعی آن، در جهت دادن و شکل بخشی به روابط انسانی از کنش فردی تا سطوح کلان اجتماعی تأثیرگذار است (محمدپور، ۱۳۹۷، ۱۴-۲۰).

۳۶٪ بابت مستقل بودن ابژه از منظر و دیدگاه پژوهشگر (بلیکی، ۱۳۹۶، ۱۴۴) در مقالات، و همچنین بررسی ساختار و مکانیسم زیربنایی رویدادهای قابل مشاهده، از فلسفه واقع‌گرایی به شمار می‌آیند. بیشترین منابع پژوهش را فلسفه تفسیر‌گرایی با ۵۹٪ تشکیل می‌دهند. در این رویکرد پژوهشگر و انگیزه‌های درونی او از اهمیت بالایی برخوردار بوده و دلیل انجام یک پژوهش با توجه به ارزش‌های گروهی از افراد یا زمان، قابل تفسیر است و نیز رکن اصلی پارادایم تفسیری بهره‌گیری از واقعیت‌های چندگانه جهان است و شناخت‌شناسی آن به صورت ذهنی انجام شده که از همین رو، روش‌شناسی تحقیق عمدتاً به صورت کیفی (محمدپور، ۱۳۹۷، ۲۹-۳۵) می‌باشد.

تصویر ۷ - درصد کاربرد هر جزء از مدل پیاز ساندرز

تصویر ۸ - مدل ساندرز و رویکرد غالب هر بخش

در لایه دوم مدل ساندرز به رویکرد پژوهش که قیاسی و استقرایی بوده، اشاره شده است، با بررسی منابع مورد نظر، ۵۱.۲۹٪ از منابع پژوهش به دنبال جستجوی حقیقت و آزمون نظریه برای بررسی صحت آن، از یک نظریه به عنوان یک استدلال و یا مطرح نمودن یک فرضیه، به آزمون و مقایسه پرداخته است که مشمول رویکرد قیاسی می‌شود. در استراتژی پژوهش قیاسی برای جلوگیری از تفسیرهای شخصی پژوهشگر و انواع گردآوری داده و فعالیت‌های گزینشی او، سعی بر استفاده از داده‌ها برای آزمون پاسخ‌های موقت و تطبیق داده‌های موجود با فرضیه‌ها داشته‌اند (بلیکی، ۱۳۹۶، ۱۴۰). در این پژوهش‌ها، به دنبال اثبات تعمیم‌های عامی (الگوهای تبیین) بوده و از انباشت داده‌ها به قوانین و الگوهای برای مشاهدات بعدی می‌رسند. ۴۸.۷۲٪ از منابع برای انجام پژوهش و مشاهده‌ای بدون پیش فرض و پاک نمودن ذهن از تمام پیش داوری‌ها و تعصبات، اندازه‌گیری بسیار دقیق و عینی و تحلیل دقیق داده‌ها برای نیل به اکتشافات علمی (معصومی، ۱۳۹۶، ۱۳۵) از رویکرد استقرایی پیروی می‌کنند. در

گام سوم به استراتژی‌های پژوهش اشاره شده است که شامل: قوم‌نگاری، اقدام‌پژوهی، نظریه داده‌بنیاد، پیمایشی، مطالعه موردی، آزمایشی و تاریخ نگاری می‌شوند. که با بیشترین درصد نمونه موردی با ۴۸.۷۱ می‌باشد که بنا بر موضوع پژوهش که تمرکز بر مکان رویداد و نیز بحث نوآوری دارد در اکثر مقالات با تمرکز بر یک نمونه موردی و یا مقایسه چند نمونه در منطقه یا کشور و یا قاره پرداخته شده است.

در تعداد نمونه موردی‌های کم سعی بر نگاه عمیق به محیط مورد مطالعه داشته و ماهیت نقش محقق در آن بسیار پررنگ است. نگاه غالب روش‌ها به صورت کیفی است، ولی در تعداد نمونه موردی‌های زیاد تاکید بر نگاهی جامع و کلیت موضوع بوده است و بیشتر از روش‌های کمی بهره گرفته‌اند. در جایگاه دوم یکی از عام‌ترین تحقیقات اجتماعی واقع شده است. استراتژی پیمایشی پژوهش ۳۳.۳۳ از مقالات را شامل شده که تاکید بسیاری بر روش‌های مقطعی دارد. این مقالات با گردآوری داده در یک مقطع مشخص از زمان و همچنین روش دلفی با تاکید بر نظر خبرگان و صاحب‌نظران موضوع انجام شده است. نگاه دقیق‌تر بر نمونه‌های احتمالی، محقق را قادر می‌سازد تا یافته‌های نمونه خاصی را به جمعیت بزرگ‌تری مرتبط سازد، پژوهش پیمایشی در صورت بالا بردن پایایی سوالات از ارزش بسیاری در تعمیم‌دهی برخوردار است (بیکر، ۱۳۹۴، ۱۹۷). در جایگاه سوم استراتژی پژوهش روش آزمایشی با ۱۷.۹۵٪ شامل شبه آزمایشی و تمام آزمایشی می‌باشد. در طرح پژوهش شبه آزمایشی، محور اصلی رویداد، واقعه و لحظه‌ای است که باعث ایجاد معلولی می‌شود. در غالب پژوهش‌های مورد بررسی واقع شده رخدادی جاری (علت) (متغیر مستقل) و نتیجه یا معلول (متغیر وابسته)، توسط پژوهشگر مورد آزمایش قرار گرفته است. تاریخ شفاهی (مطالعات تاریخی) ۱۲.۸۳٪ درصد از مقالات را شامل شده‌اند.

داده‌های این قبیل پژوهش‌ها قبلاً گردآوری شده‌اند و از طریق فرآیند بررسی و تحلیل انتقادی اسناد (Gottschalk, 1950) مورد سنجش و تحلیل قرار می‌گیرند. ۱۰.۲۵٪ مقالات از طریق اقدام پژوهی به موضوع پرداخته‌اند. شیوه‌ای که متخصصین با تشخیص و شناسایی یک مساله، اقداماتی عملی در جهت حل آن انجام می‌دهند و موفقیت و یا عدم موفقیت را مورد بررسی قرار داده، و در صورت عدم رضایت تلاش‌های خود را از سر می‌گیرند (حریری، ۱۳۸۵، ۱۱۳ تا ۱۱۹). مدت زمان طی شده در این روش پژوهش طولانی بوده و احتمال تغییر در داده‌های اولیه، تغییر در نگرش به مشکل و راه‌حل مطرح شده بسیار زیاد است. ۵.۱۳٪ انتهایی از طریق قوم نگاری انجام شده است. طبق نظر اسپرادل (۱۹۸۰، ۳)، قوم‌نگاری عمل توصیف فرهنگ است و در ادامه مالینفسکی (۱۹۶۱، ۲۵) اعتقاد دارد برای توصیف فرهنگ باید از نقطه نظر بومی‌ها آموخت و به معانی کنش‌ها و رویدادها توجه داشت (بیکر، ۱۳۹۴، ۱۷۸).

در قوم نگاری پژوهشگر آشکار یا مخفی، زندگی روزمره مردم را، از طریق مشاهده رویدادها، ضبط و ثبت صحبت‌ها و پرسیدن سوالات، به مدت طولانی برداشت کرده است (حریری، ۱۳۸۵، ۹۱ تا ۹۴). شایان ذکر است که روش داده بنیاد یا گراند تئوری در هیچ یک از مقاله‌های مورد بررسی علی‌رغم توجه به دقت بالا و بررسی عمق مطالب، استفاده نشده است. مرحله چهارم مدل پیاز ساندروز به روش‌ها پرداخته است که شامل تک روش، چند روش و ترکیبی می‌شود. با چندین مرحله بررسی مقالات و رجوع به بخش چکیده، بیان مساله، روش‌شناسی و متون و مراحل بررسی، ۳۸.۴۷٪ بصورت تک روش انجام شده‌اند که تاکید محقق را بر رسیدن و پرداختن به هدف تنها با یک دیدگاه و مسیر نشان داده، و ۳۵.۹۰٪ بصورت ترکیبی، که غالباً در جمع‌آوری داده، از طریق مصاحبه عمیق و پرسشنامه بوده است و ۲۵.۶۵٪ بصورت چند روشی که شامل انجام مراحل مختلف برای رسیدن به اهداف متفاوت بوده، صورت پذیرفته است. در مدل ساندروز گام بعد، افق زمانی می‌باشد که در بردارنده افق زمانی کوتاه و بلند می‌باشد و با تاکید بر افق زمانی کوتاه با ۸۷.۱۸٪ از مقالات در برگرفته، که غالب تک روشی بودن مقالات را تایید می‌کند و افق زمانی بلند یا طولانی مدت ۱۲.۸۳٪ مقالات را شامل شده است.

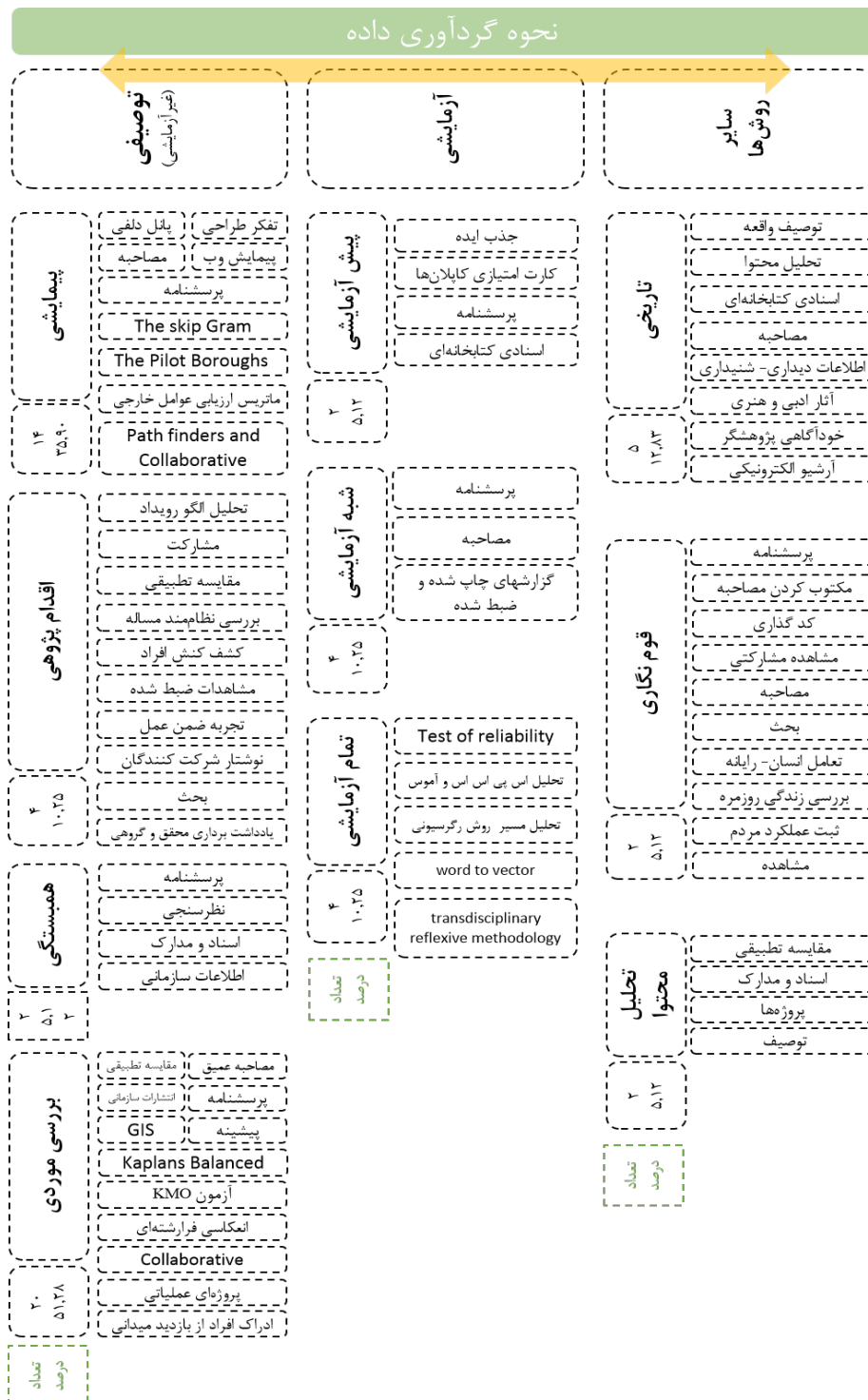
از بررسی نتیجه روش پژوهش و افق زمانی می‌توان برداشت کرد که به دلیل انتخاب افق زمانی کوتاه اغلب پژوهش‌ها به تک روشی و یا ترکیبی روی آورده‌اند. در انتها با ترسیم مدل پیاز ساندروز و تعیین بیشترین موارد در هر مرحله به اهم موضوعات کار شده در مقالات اشاره شده است. اکثریت فلسفه پژوهش تفسیرگرایی و اغلب رویکرد موارد بررسی شده قیاسی و بیشترین استراتژی نمونه موردی و غالب روش بصورت تک روش و ترکیبی و افق زمانی کوتاه مورد تاکید بوده است.

موضوع	دسته بندی کلی	انواع گروه‌ها	تکنیک‌ها	تعداد	درصد
جمع آوری داده	اطلاعات اولیه	تکنیک‌های رفتاری	مشاهده	۴	۱۰.۳۵
			برداشت رفتار	۹	۲۳
			ردگیری	۳	۷.۷
			پرسشنامه	۷	۱۷.۹۵
			عکس برداری	۳	۷.۷
			نقشه برداری رفتاری	۲	۵.۱۲
			چک لیست	۲	۵.۱۲
			کاربران	۷	۱۷.۹۵
			مصاحبه	۲	۵.۱۲
			اشار مرتبط	۲	۵.۱۲
			کاربران	۶	۱۵.۳۸
			مصاحبه	۲	۵.۱۲
			اشار مرتبط	۱	۲.۵۶
			پرسشنامه	۸	۲۰.۵۲
			بازدید میدانی	۱۰	۲۵.۶۵
اطلاعات ثانویه	اطلاعات ثانویه	تکنیک‌های محیطی	مشاهده	۴	۱۰.۲۵
			پرسشنامه	۸	۲۰.۵۱
			مصاحبه	۹	۲۳
			مدل پستل	۱	۲.۵۶
			اسنادی کتابخانه‌ای	۲۴	۶۱.۵۴
			دیگر پروژه‌ها	۳	۷.۷
			آمار رسمی	۱	۲.۵۶
			اینترنت	۲	۵.۱۲

تصویر ۹- جمع آوری داده (مرحله پایانی مدل پیاز ساندروز)

در مرحله آخر مدل ساندروز به شیوه و فرایند جمع‌آوری داده و تحلیل داده می‌پردازد، برای این بخش باید به متن مبنای نظری و بحث و نتیجه‌گیری مقالات رجوع شود. در بخش اول جمع‌آوری داده از طریق یک تصویر سعی بر بررسی جامعی بوده است. در تصویر جمع‌آوری داده دو قسمت اطلاعات اولیه و ثانویه تقسیم شده (تصویر ۹)، که در زیر مجموعه‌های هر بخش تعداد کاربرد و درصد آن در مقالات ذکر شده است. اطلاعات اولیه در جمع‌آوری داده به ۳ بخش، بررسی رفتار، خلقی یا نظر فرد و بررسی محیطی تقسیم شده است. در بخش بررسی رفتار شامل تکنیک‌های مشاهده، برداشت رفتار، ردگیری، پرسشنامه، عکس‌برداری، نقشه‌برداری رفتار، چک لیست و مصاحبه می‌باشد که با بیشترین درصد می‌توان از تکنیک برداشت رفتار یاد کرد. در بخش دوم، تکنیک‌های خلقی به پرسشنامه و مصاحبه ختم می‌شود که مصاحبه دارای تعداد بیشتر بوده است. و بخش سوم بررسی محیطی شامل بازدید میدانی، مشاهده، مصاحبه، پرسشنامه و مدل پستل بوده که در اکثریت، بازدید میدانی بکار رفته است. در اطلاعات ثانویه مقالات که در برگیرنده، اطلاعات کتابخانه‌ای و اسنادی، ارجاعات به پروژه‌ها، آمار رسمی و اینترنت می‌باشد و بیشترین کاربرد را اطلاعات کتابخانه‌ای و اسنادی داشته است. اما با تحلیل کلی این تصویر می‌توان بیان کرد از جمله با اهمیت‌ترین فرایند جمع‌آوری اطلاعات که در دسته اطلاعات ثانویه واقع شده، اطلاعات اسنادی و کتابخانه‌ای است که ۲۴ مورد و ۶۱.۵۴ درصد از مقالات را پوشش می‌دهد، که مبنای غالب پژوهش‌ها بوده و در مرتبه دوم بازدید میدانی که در دسته‌بندی اطلاعات اولیه و بخش تکنیک‌های برداشت

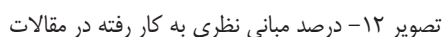
محیطی واقع شده که به تعداد ۱۰ مورد و ۲۵۶۵ درصد در مقالات تکرار شده است، این فرایند جمع‌آوری داده در روش نمونه موردی نقش اصلی را ایفا می‌کند. از جمله مهم‌ترین فرایندهای جمع‌آوری داده‌ها، می‌توان به برداشت رفتار و مصاحبه عمیق با ۹ مورد و ۲۳ درصد اشاره داشت، که برای درک عمیق‌تر نگاه افراد و گروه‌ها و نظر آنان نسبت به محیط از طریق مشاهده رفتار و ثبت آن و همچنین مصاحبه عمیق می‌توان داده‌های اولیه و با ثباتی برداشت کرد.

تصویر ۱۰- جدول جمع‌آوری داده

نمونه موردی بیشترین تکرار را داشته است. با توجه به مرحله پایانی مدل پیاپی پژوهش ساندرز در ادامه فرایند جمع‌آوری داده، بررسی فرایند تحلیل داده می‌باشد که با بررسی دقیق متون و فرایند تحلیل مقالات می‌توان به تصویر ۱۱ منتج شد.

بررسی فنون و تکنیک‌های تحلیل کمی و کیفی در ۳۹ مطالعه صورت پذیرفت و در بخش مطالعات کمی به دو زیرگروه پارامتریک و ناپارامتریک تقسیم شد. درک روش تحلیل کمی و کیفی در مقالات از ۲ راه صورت پذیرفت که شامل اشارات مستقیم به واژگان روش کمی و یا کیفی و همچنین بررسی مسیر تحلیل تحقیق و تکنیک‌های استفاده شده در آن و تطابق اطلاعات با روش‌های مربوطه بوده است. با تفحص در منابع ذکر شده ۴ نمونه تحلیل و تکنیک در حوزه تحلیل کمی پارامتریک و ۳ مورد در حوزه تحلیل کمی ناپارامتریک انجام شده است و همچنین ۳۲ مورد تحقیق از طریق تکنیک‌ها و فنون کیفی انجام شده است.

در ادامه به تحلیل داده‌های مبانی نظری هر مقاله و کتاب پرداخته شده است. در مطالعات صورت پذیرفته ۳۸ درصد به نوآوری و خلاقیت اشاره کرده‌اند که به سبب جدید بودن موضوع و نبود دسته‌بندی مناسب، اغلب مقالات به صورت کلید واژه‌های مجزا بدان پرداخته بودند. در رتبه دوم مکان عمومی با ۲۲ درصد واقع شد و در جایگاه بعد رویداد با ۱۸ درصد می‌باشد. هر سه جایگاه اول ارتباط مستقیم با موضوع پژوهش دارد که همین دلیلی بر انتخاب صحیح منابع مطالعاتی می‌باشد. در مرتبه چهارم بحث نیاز انسانی بوده است که در تمامی مطالعات بدان اشاره شده بود و این مساله اهمیت بسیار و همراستا بودن نوآوری و مکان رویداد را با نیاز جوامع و خواست آن‌ها بیان می‌دارد. بعد از نیاز انسانی، به ترتیب فضای ذهنی ادراکی با ۶ درصد، رفتار و فعالیت‌های اجتماعی با ۵ درصد و همچنین مطالعات موردی با ۰/۱۲ درصد به صفر میل می‌کند که نبود اطلاعات کافی در مورد آن را نشان می‌دهد.

با بررسی روش مورد استفاده در ۳۹ پژوهش می‌توان آن‌ها را در ۲ بخش کیفی و کمی دسته بندی نمود. لذا در پژوهش‌های کیفی تمرکز بر شناخت ابعاد موضوع (معنا، تعاملات، سرمایه‌گذاری، بستر، ارزش‌ها، ایده، انعطاف‌پذیری)، مکان‌یابی، مقیاس کارآمد و شناخت کاربر است. فقط در یک مقاله به روش ناکارآمد بررسی مصاحبه‌ها در نتایج اشاره شده است که البته روشی جایگزین برای آن ذکر نشده است. در پژوهش‌های کمی تاکید بر سنجش میزان فعالیت و انگیزه کاربران در فضا، تحقق‌پذیری اهداف و ایده‌ها، درصد تاثیر بر سبک زندگی و اوقات فراغت بوده است. در مجموع ضعف در بررسی و سنجش به دلیل انتخاب روشی نامناسب در ۳۹ پژوهش مورد بررسی کاملاً مشخص و مبرهن است.

نتیجه‌گیری

در این پژوهش با در نظر گرفتن موضوع مکان رویدادهای نوآورانه و بررسی محتوایی مبانی نظری سعی بر بازبینی منابع از طریق چارچوب کلی مدل ساندرز شد تا با طی شدن مراحل این مدل به دیدی اجمالی و دقیق از غالب پژوهش‌های صورت گرفته پرداخته شود. با توجه به ۱۲۹ مقاله در نظر گرفته شده و گذر از ۷ مرحله و در نهایت انتخاب ۳۹ مقاله نهایی در این پژوهش، نتایج قابل ملاحظه‌ای یافت شد. مدل ساندرز شامل ۶ مرحله که از پارادایم فلسفی پژوهش‌ها آغاز و تا مرحله پایانی، شیوه جمع‌آوری داده و تحلیل داده است، می‌باشد. با بررسی‌های چندین مرحله‌ای مقالات در هر گام به صورت کمی و کیفی، نتایج در قالب یک جدول ماتریس‌گونه و خلاصه ذکر شده است. در مرحله ابتدایی مدل پیاز پژوهش ساندرز بیشترین درصد در پارادایم فلسفه پژوهش مربوط به فلسفه تفسیرگرایی که پژوهشگر با نگاه چندگانه به واقعیت‌های جهان و اهمیت به شناخت‌شناسی ذهنی پژوهشگر و عمدتاً به صورت کیفی انجام شده است، و در مرحله دو تاکید بر رویکرد پژوهش قیاسی که پژوهشگر از طریق نظریه و یا فرضیه به آزمون و بررسی داده‌ها پرداخته است، و گام سه با تمرکز بر راهبردهای در نظر گرفته شده، نمونه موردی بوده است که غالب از طریق روش‌ها و تکنیک‌های کمی و همچنین با بهره‌گیری از نرم‌افزارهای مختلف، برای مقایسه چند نمونه بوده است. بخش چهار روش می‌باشد که بصورت تک روش صورت پذیرفته، و نیز افق زمانی کوتاه مدت که خصوصیت غالب مطالعات کمی است، می‌باشد. در بخش گردآوری داده بیشترین موضوع نمونه موردی و پیمایشی بوده، که با بررسی نمونه موردی‌ها اکثراً یا از طریق مقایسه چندین نمونه از بعد کمی و از طریق نرم افزار و یا پرداخت بدان‌ها از طریق تکنیک‌های کمی در مدت زمان کوتاه بوده است. با توجه به نقدهای وارده بر بررسی نمونه موردی از لحاظ سستی پژوهش و ارباب بودن یافته‌ها و همچنین تمیم‌ناپذیری آن (بین، ۱۳۹۳، ۹۲، ۱۹۸-۲۰۳)، صرف زمان طولانی و ایجاد شدن حجم غیر قابل کنترلی از داده‌ها از ضعف این روش می‌باشد (بلیکی، ۱۳۹۶، ۱۴۱-۱۴۲، Yin، ۱۹۸۹، ۱۱۹). در قسمت تحلیل داده بیشترین کاربرد با روش‌های تحلیل کمی بوده است. در ادامه بررسی پژوهش به بررسی دقیق و جامعی از مبانی نظری و متن اشاره شده است که ۳۸ درصد از کل متن ۳۹ مقاله به نوآوری و خلاقیت اشاره کرده‌اند و ۲۲ درصد به مکان عمومی پرداخته‌اند و در مرتبه سوم رویداد واقع شده است. با توجه به بررسی موارد ذکر شده و نگاه کمی و زمان کوتاه مدت و انجام مراحل بصورت تک روش اشاره بر سطحی بودن مقالات داشته و عدم توجه کافی به عمق مطلب، علیرغم این منابع و مبانی نظری قوی مشاهده می‌شود.

تصویر ۱۳- دوره زمانی مقالات

اگر تمامی پژوهش‌های انجام شده در این تحقیق از جانب عمق آنان مورد بررسی قرار گیرد، پژوهش‌های کمی بصورت آزمایشی یا غیر آزمایشی از طریق بررسی متغیرها و روابط بین آنان و یا آزمون‌های قیاسی به موضوع می‌پردازد، پژوهشگر دور از مطالعه، و مطالعات کاملاً سطحی بوده است و از طریق بررسی متغیرها و روابط آن‌ها و نیز بررسی آزمون نظریه‌ها صورت می‌پذیرد که به دور از انعطاف‌پذیری است. با توجه به مرور پیشینه از تکنیک‌های متنوع و بسیاری چون تحلیل مسیر، Word 2 Vector، Path Finders، PESTEL و... استفاده شده است. همچنین از پرسشنامه و مصاحبه سازمان یافته بهره‌گرفته شده است. اما به دلیل

تحلیل سطحی بودن و اختصاص زمان کوتاه برای دستیابی به نتیجه، موجب شده تا تحقیق‌های کمی در سطوح اولیه ظرف پژوهش واقع شوند. بخش میانی ظرف، شامل مقالات ترکیبی می‌شود که با توجه به پیچیدگی این نوع روش، نیازمند مهارت بیشتر محقق می‌باشد. نداشتن تبحر و یا دقت کافی پژوهشگر، موجب نامعتبر و کم ارزش شدن نتایج شده است (تصویر ۱۳)، برخی مقالات با رویکرد پژوهش کیفی واقع شده‌اند که هدف توسعه، درک و فهم زندگی اجتماعی و کشف معنایی خاص از رفتار گروه‌های مختلف را داشته‌اند. در این قبیل مطالعات تاکید بر نقش انسان، فرهنگ و کنش انسانی از طریق انجام مصاحبه‌های عمیق و تکنیک‌های برداشت رفتار بوده است. نگاه ژرف گونه و ارتباط نزدیک با اقشار مختلف و کاربران فضا و دریافت اطلاعات از ابعاد گوناگون باعث شده تا پژوهش‌های کیفی به عمق موضوعات دست یابند. اما در برخی مطالعات تاثیر مستقیم نظر محقق در نتیجه‌گیری، موجب شده تا به پاسخی صحیح و کاربردی منتج نشود.

با توجه به مطالب مطرح شده، سایر پژوهش‌ها به لایه‌هایی از موضوع پرداخته‌اند و برخی تا حدودی وارد عمق جریان تحقیق از طریق مصاحبه‌های عمیق و بهره‌گیری از برخی تکنیک‌ها شده‌اند. ولی هیچ یک از آنان به صورت بنیادی به موضوع نپرداخته است و جای خالی پژوهشی بنیادی در این حوزه به شدت احساس می‌شود. تاکید موضوع پژوهش بر راه‌های نوآورانه در مکان رویدادهای مردمی نیازمند نگاهی عمیق است. بنابراین برای دستیابی به تحلیلی عمیق‌تر و نتایجی دقیق، مطلوب است در پژوهش‌های آتی از روش داده بنیاد استفاده شود.

Social innovation in urban space 2018	A21	مکان‌های مردمی راهنمای طراحی فضاهای باز عمومی ۲۰۱۵	A1
Social innovation in urban context ۲۰۱۶	A22	Examining Visitor Mindfulness at a Cultural Event ۲۰۰۸	A2
Social innovation in cities ۲۰۱۵	A23	Boundary, place, and event in the spatiality of history ۲۰۱۱	A3
The transformative power of social innovation in urban planning and local development 2019	A24	The Call of the Crowd: Event Participation in Location-Based Social Services ۲۰۱۴	A4
Top ten urban innovation ۲۰۱۵	A25	An Ethnographic Approach to the Taking Place of the Event ۲۰۱۶	A5
Social innovation for public service excellent ۲۰۱۴	A26	Co-Creating Places through Events: The Case of a Tourism Community Event in Finnish Lapland ۲۰۱۸	A6
Social innovation for social cohesion 2016	A27	رویکردی تحلیلی به تاثیر رویدادهای فرهنگی در کیفیت منظر موقت شهری ۱۳۹۰	A7
Transforms how local areas innovate to address changing ۲۰۰۸	A28	تحلیل میزان رویدادمناری مناطق ۱۵ گانه اصفهان با تاکید بر زیر ساخت‌های رویداد ۱۳۹۶	A8
Social innovation and the government of sustainable place ۲۰۱۵	A29	بررسی تاثیر رویدادهای فرهنگی بر تصویر شناختی و عاطفی مقصد گردشگری؛ (مورد مطالعه: شهر کرج) ۱۳۹۸	A9
The first social innovation park was step in Bilbao with projects being development in Madrid and London ۲۰۱۵	A30	طراحی رویداد در فضاهای شهری با رویکرد به مکان سازی خلاق ۱۳۹۹	A10
Social innovation through urban regeneration – a local model ۲۰۱۸	A31	نگاه انتقادی به نبود تفکر رویداد مناری ۱۳۹۶	A11
Challenge of social innovation in urban revitalization 2008	A32	Why Cities Need to be Eventful 2010	A12
The international handbook on social innovation: collective action , social learning and transdisciplinary research ۲۰۱۴	A33	بررسی نقش تنوع اجتماعی در ایجاد شهرهای خلاق و نوآور (شهر اصفهان) ۱۳۹۰	A13
الگو سلسه مراتبی معنابخیزی مکان با برپایی رویدادها در فضای عمومی شهری (نمونه موردی: بافت پیاده محدوده مرکزی رشت) ۲۰۲۰	A34	ارزیابی زیر ساخت‌های نوآوری در ایران (بازنگری مراکز رشد مشهد) ۱۳۹۱	A14
فضای باز شهری، تجربه میدان مشق (فرامرز پارسی) ۱۳۹۲	A35	کنکاشی در مفهوم شناسی و ابعاد اصلی نوآوری ۱۳۹۸	A15
تحلیلی بر نقش بازارچه‌های خوداشتغالی در گذران اوقات فراغت شهروندان (مطالعه موردی: بازارچه خوداشتغالی پارک لاله تهران) ۲۰۱۶	A36	فرا ترکیب مدل های نوآوری اجتماعی - ۲۰۱۶	A16
پسکوت، سکون و حرکت در میدان مشق ۲۰۱۴	A37	نوآوری اجتماعی، معرفتی و مفاهیم اولیه ۱۳۹۷	A17
مکان‌های عمومی فضاهای شهری (کرموند، تتراک) 2009	A38	بررسی مفهوم ارزشیابی نوآوری اجتماعی و ارائه چارچوب ارزیابی از طریق مرور ادبیات چند آوایی ۱۳۹۸	A18
Introduction to Event Management 2017	A39	پروژه urbanat اتحادیه اروپا ۲۰۱۸	A19
		Chinese event place phrase recognition of emergency event using Maximum Entropy 2011	A20

جدول ۴: شماره گذاری و عناوین مقالات

منابع

- بابی، ارل (۱۳۹۰). روش شناسی کاربردی تحقیق در علوم انسانی، سازمان مدیریت صنعتی، فیضی، کامران، رضوی، حسین، چاپ نخست، ص ۷۸۹-۸۳۶، ۸۷۳-۸۸۶، ۹۲۶-۹۹۳.
- بحرینی، سید حسین (۱۳۷۸). تجدد، فرا تجدد و پس از آن در شهرسازی، چاپ دوم، موسسه و انتشارات دانشگاه تهران، ص ۳۱۳.

- براتی، ناصر، کاکاوند، الهام (۱۳۹۴). کندوکاوی پدیدارشناسانه در راستای شناخت یک انگاره کهن در معماری ایرانی- اسلامی، نمونه‌های موردی: میدان توپخانه (تهران)، میدان نقش جهان (اصفهان)، پارک الله (تهران)، باغ شاهزاده (ماهان)، سال سیزدهم، آذر ۱۳۹۵، شماره ۴۲، ص ۵ و ۱۸.
- بلیکی، نورمن (۱۳۹۶). طراحی پژوهش‌های اجتماعی، چاوشیان، حسن، نشرنی، چاپ یازدهم، ۱۴۰، ۱۴۱، ۱۴۲، ۱۴۴.
- بیکر، ترزال. (۱۳۹۴). نحوه انجام تحقیقات اجتماعی، نایی، هوشنگ، نشرنی، چاپ هشتم، ۱۷۸، ۱۹۷.
- بیکن، ادموند (۱۹۷۶). طراحی شهرها، طاهری، فرزانه (۱۳۹۵)، مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران، شهیدی، ۱۳-۲۲، ۳۱۲-۳۱۴.
- پاکزاد، جهان‌شاه، بزرگ، حمیده (۱۳۹۷). الفبای روانشناسی محیط برای طراحان، چاپ پنجم، آرمانشهر، ص ۱۰۷-۱۲۲، ۱۵۹، ۲۲۹-۲۳۸.
- پاکزاد، جهان‌شاه (۱۳۸۴). راهنمای طراحی فضاهای شهری در ایران، تهران، شرکت طرح و نشر پیام سیم، د، ۹، ۲۴، ۱۱۶.
- پورجعفر، محمدرضا (۱۳۹۵). فضاهای شهری در عصر ارتباطات و فرارتاباتی، مرکز مطالعات و برنامه‌ریزی شهر تهران، ۳۵.
- پورجعفر، علی، رنجبر، احسان، خرمی، علی (۱۳۹۶). تبیین مدل نوین کیفیت‌های طراحی فضاهای شهری زیرزمینی، فصلنامه علمی پژوهشی نقش جهان، پاییز ۱۳۹۶، شماره ۷-۳، ۷-۹۵.
- پورجعفر، محمدرضا، پورجعفر، علی (۱۳۹۲a). گونه‌شناسی فضا، تاملی بر مفهوم فضا سازی شهری، نشریه شهر-زندگی - زیبایی (ویژه‌نامه فضاهای عمومی)، سازمان زیباسازی شهر تهران، دوره اول، شماره ۷، بهار ۱۳۹۲، ۱۴.
- پورجعفر، علی (۱۳۹۲b). فضاهای دلنشین شهری و خلق مکان‌های عمومی تاثیرگذار، ماهنامه کتاب ماه هنر، شماره ۱۷۷، خرداد ۱۳۹۲، ۳۸.
- پورجعفر، علی (۱۳۹۳). تدوین راهنمای طراحی فضاهای شهری زیرزمینی، پایان نامه کارشناسی ارشد طراحی شهری، دانشگاه تربیت مدرس، ۵۱.
- تیبالدز، فرانسیس (۲۰۰۰). ساختن شهرهای مردم پسند، ارتقای محیط عمومی در شهرهای کوچک و بزرگ، چاپ اول، قاسمی اصفهانی، مروارید (۱۳۸۷). تهران، روزنه، ص ۶۹ - ۷۸ - ۸۹ - ۹۱، ۹۲.
- توسلی، محمود، بنیادی، ناصر (۱۳۷۱). طراحی فضای شهری، جلد اول، مرکز مطالعات و تحقیقات شهرسازی و معماری ایران، چاپ اول، ۱۸، ۱۹، ۴۱.
- حبیبی، سید محسن، مقصودی، ملیحه (۱۳۸۶). مرمت شهری: تعاریف، نظریه‌ها، تجارب، منشورها و قطع‌نامه‌های جهانی، روش‌ها و اقدامات شهری، چاپ سوم، ص ۱۰-۱۱.
- حریری، نجلا (۱۳۸۵). اصول و روش‌های پژوهش کیفی، تهران، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد علوم و تحقیقات، پائیز، ۹۱-۹۴، ۱۱۳-۱۱۹، ۲۳۶-۲۸۷.
- دهخدا، علی اکبر (۱۳۳۸). لغت نامه دهخدا، چاپ سیروس، جلد ۲۲ (د-دود) از ۵۰، ص ۴۸۴ تا ۴۸۹.
- راپاپورت، آموس (۱۳۸۴). معنی محیط ساخته شده- رویکردی در ارتباط غیرکلامی، حبیب، فرح، انتشارات شرکت پردازش و برنامه‌ریزی شهری، ۵-۷.
- ریاحی‌دهکردی، فرزانه، کربلایی‌نوری، رضا (۱۳۸۶). هویت شهرهای جدید، آفرینش حس شهروندی با توجه به نیازهای روان‌شناختی اجتماعی در شهرهای جدید، انتشارات شرکت عمران شهرهای جدید، تهران، چاپ اول، ۳۱۳-۳۲۲.
- ریچاردز، گرگ، پالمر، رابرت (۲۰۱۲). شهرهای رویدادمدار، مدیریت فرهنگی و باززنده‌سازی شهری، جنگجو، سینا، حق‌نگهدار، کیمیا، حسن‌دایی، زهرا، نیک‌نژاد، فرهاد (۱۳۹۸). مرجع علم، ۷-۱، ۲۹-۳۱، س.
- عزیززاده محوطه‌کار، نازنین، سیدالحسنی، سید مسلم، استادی، مریم، صفاریان طوسی، محمدرضا (۱۳۹۹). مروری فراروشی بر رویکرد بازبندگی محیط‌های شهری، معماری و شهرسازی آرمان شهر، شماره ۳۵، تابستان ۱۴۰۰، ۳۳۹.
- کرمونا، متیو (۲۰۱۰). فضای عمومی معاصر نقد و طبقه‌بندی آن، ثقفی اصل، آرش، عبدالله‌زاده طرف، اکبر (۱۳۹۴). چاپ اول، طحان، ۱۷۳-۱۵۷.
- کریر، راب (۱۹۷۹). فضای شهری، هاشمی نژاد (۱۳۷۵). خسرو، انتشارات جهاد دانشگاهی، تهران، چاپ اول، ۷۴-۸۵.

- کریر، لئون (۲۰۰۹). معماری باهمستان، لطفی، سپهند، یدالله پور، امیر (۱۳۹۸). تهران: دفتر پژوهش‌های فرهنگی، ۱۷۰-۲۰۳.
- کلر کوپر، مارکوس، کارولین، فرانسیس (۱۳۹۴). مکان‌های مردمی راهنمای طراحی فضاهای باز عمومی، مفیدی نژاد، نغمه، کتابکده کسری، چاپ اول.
- گل، یان (۱۳۹۲). شهر انسانی، غفاری، علی، غفاری، لیلا، ناشر موسسه علم معمار رویال، چاپ اول ۱۳-۱۴، ۱۵۰، ۱۶۲.
- گل، یان (۱۹۸۷). زندگی میان ساختمان‌ها، اکبری، علی، کریمیان، فرشته، محرابی، نسترن (۱۳۹۶). ناشر پرهام نقش، چاپ اول، ۱۶۷-۱۶۸.
- لاوسون، برایان (۱۳۹۳). زبان فضا، کریمیان، فواد، عینی، فر، علیرضا، ناشر: موسسه چاپ و انتشارات دانشگاه تهران، چاپ اول، ۶.
- محبوب جلالی، نرگس، مولوی، مهرناز، شبانی، امیرحسین، ناظمی، الهام (۱۳۹۹). الگو سلسه مراتبی معناپذیری مکان با برپایی رویدادها در فضای عمومی شهری (نمونه موردی: بافت پیاده محدوده مرکزی رشت)، دانش شهرسازی، دوره ۴، شماره ۱ فروردین.
- محمدپور، احمد (۱۳۸۹). فراروش، بنیان‌های فلسفی و عملی روش تحقیق ترکیبی در علوم اجتماعی و رفتاری، انتشارات جامعه‌شناسان، چاپ دوم، آذر ماه، ص ۷۲، ۷۳.
- محمدپور، احمد (۱۳۹۷). ضد روش، زمینه‌های فلسفی و رویه‌های علمی در روش‌شناسی کیفی، (چاپ اول ویراست دوم)، قم، لوگوس، ص ۴-۲۹، ۳۵-۲۰.
- مدنی‌پور، علی (۱۳۸۷). طراحی فضای شهری نگرشی بر فرایند اجتماعی، مکانی، مرتضایی، فرهاد، شرکت پردازش و برنامه ریزی شهری، ۹۶-۱۰۷، ۲۱۵، ۱۹۰، ۱۸۱.
- معصومی، سعید (۱۳۹۶). فرا استقرای بدینانه و واقع گرایی ساختاری، فلسفه علم (دو فصلنامه علمی پژوهشی)، پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی، سال هفتم، شماره دوم، پاییز و زمستان ۱۳۹۶، ۱۵۶-۱۳۳.
- مدنی‌پور، علی (۱۹۹۶). طراحی فضای شهری (نگرشی بر فرایند اجتماعی مکانی)، مرتضایی، فرهاد (۱۳۸۴). شرکت پردازش و برنامه‌ریزی شهری، تهران، صاد، ۵، ۱۰، ۱۳، ۱۵-۲۵، ۹۴-۹۶، ۱۱۱-۱۱۴.
- معین، محمد (۱۳۸۷). فرهنگ معین (یک جلدی)، (چاپ دوازدهم)، انتشارات سرایش، ص ۴۵۴.
- میردامادی، محسن (۱۳۷۷). زنجیره بخشه‌های فضا، مجله معماری و شهرسازی، ۷ (۴۲)، ۸۶-۹۳.
- نقی‌زاده، محمد (۱۳۸۹). تحلیل و طراحی فضای شهری (مبانی، تعاریف، معیارها و شیوه‌ها)، سازمان انتشارات جهاد دانشگاهی: جهاد دانشگاهی، پژوهشکده فرهنگ و هنر، چاپ اول، ص ۲۸، ۷۸-۸۴، ۲۹۳-۲۹۴.
- بین، رابرت کی. (۱۳۹۸). مورد پژوهی در تحقیقات اجتماعی، نایی، چاپ اول، هوشنگ، نشرنی، ۹۲، ۱۹۸-۲۰۳.
- Amiri paryan, P., Richer, C., Kiani (2019). "Analyzing the Effectiveness of Public Spaces on Sociability Potential of Cities: Case Study of Nobahar Street, Kermanshah, Iran", Conference: SUSTAINABLE CITY 2019, 121, 122.
- Brown, A. (2006). Contested Space: Street trading, public space and livelihoods in developing cities. Rugby: ITDG Publishing, 15-18.
- Carmona, M., & Wunderlich, F. (2012). Capital spaces, the multiple complex public spaces of a global city. London: Routledge. p19-30.
- Carmona, M.; de Magalhaes C.; Leo H. (2008). Public Space: The management dimension, Routledge Cooper, Marcus, Clare (1978), Remembrance of landscapes past landscape, 34-43.
- Denis, N., & Cattell, V., Gesler, W., Curtis, S. (2006). Public Spaces, Social Relations and Well-being in East London (Bristol: The Policy Press), 12-16.
- Franck, K.; Stevens, O. (2007). Loose Space: Possibility and Diversity in Urban Life, London, Routledge, chapter 1.
- Flusty, Steven (1994). building paranoia: The Proliferation of interdictory space and the Erosion of spatial Justice, 48-52.
- Gehl, J.; Gemzøe, L. (1999). Public Spaces Public Life - Copenhagen 1996. Copenhagen, The Danish Architectural Press and The Royal Danish Academy of Fine Arts School of Architecture Publishers, 27-28.

- Genuchten, Eva van, González, Alicia Calderon, Mulder Ingrid, (2019), "Open Innovation Strategies for Sustainable Urban Living", sustainability Article , (۱), ۲۰۱۹
- Gottschalk, louis (1950). Understanding History, Knopf, New York
- Gulick, J. (1998). The disappearance of public space: an ecological Marxist and Lefebviran approach, A. Light & J. Smith (Eds) The Production of Public Space (Oxford: Rowan and Littlefield), 3-22.
- Habitat III Issue Papers (2016). Public Space. United Nation conference housing and sustainable development. October 2016, Quito: New York. [https://www.un.org/en/conferences/habitat/quito2016].
- Hochgerner, Josef (2009). Innovation processes in the dynamics of social change, ZSI – Centre for Social Innovation, Vienna, published in Jibi Loudin, Klaus Schuch (ed.), 2009: Innovation Cultures. Challenge and Learning Strategy. Prague: Filo Sofia; pp. 17-45
- Holland, C., Clark, A., Katz, J. & Peace, S. (2007). Social Interactions in Urban Public Places, Policy Press, 18-32, 47-62.
- Karami, Sepideh (2015). Pause: A Device for Troubling Routines, Journal of Architecture Research by Design, 74-85, 231-281.
- Korosec Serfaty, P. (1996). Öffentliche Plätze und Freiräume. Ökologische Psychologie: EinHandbuch in Schlüsselbegriffen, Studienausgabe, Beltz Verlag: Weinheim, 532 pp.
- Kilian, T. (1998). Public and private, power and space, in: A. Light & J. M. Smith (Eds) Philosophy and Geography II: The Production of Public Space, 115-134 (Lanham, Md: Rowman & Littlefield).
- Lofland, Lynn H. (1998). The Public Realm: Exploring the City's Quintessential Social Territory. New York: Aldine De Gruyter, 70-97.
- Malone, K. (2002). Street life: youth, culture and competing uses of public space, Environment and Urbanization, 14(2), 157-168.
- Mensch, J. (2007). Public space. Continental Philosophy Review, 40, pp. 31 – 47.
- Mulgan, G. (2006). The process of social innovation. Innovations, 1(2), 145-164.
- Murray, R., Grice, J., & Mulgan, G. (2010). The open book of social innovation. London: NESTA, 17.
- OECD (2010). Employment outlook 2010, moving beyond the jobs crisis, OECD, 182.
- Saunders, M., Lewis, P., & Thornhill, A. (2009). Research Methods for Business Students. Research methods for business students (p. 649)
- Oldenburg, R. (Ed.) (2001). Celebrating the Third Place: Inspiring Stories About the Great Good Places at the Heart of Our Communities. Da Capo Press: Boston, MA, 37-39.
- Van Milk, R. (2008). Van Aalst, I., Van Weesep, J., Fear and Fantasy in the Public Domain: The Development of Secured and Themed Urban Space, Published online: Taylor and Francis Online, 25- 42.
- Wallin, L. (1998). Stranger on the green, in: A. Light & J. M. Smith (Eds) Philosophy and Geography II: The Proudution of Public Space, 99-113 (Lanham MD: Rowman & Littlefield).
- Zucker, P. (1959). Square in Space and Time: Town and Square from the Agora to the Village Green, Columbia University Press, First Edition, New York & London, 287.
- Zukin, S. (1995). The Culture of Cities, New York, Blackwell Publishers, 24.
- Yin, V. K. (1989) . Case Study Research: Design and Method (rev. edn). Newbury Park, CA: Sage, 119.

A Metamethod Analysis in Research of Urban Innovative Event-Place

Elham Khazaei, Ph.D. Candidate, Department of Urban Planning, Islamic Azad University, Mashhad Branch, Iran.

Maryam Ostadi, Assistant Professor, Department of Urbanism, Ma.C., Islamic Azad University, Mashhad, Iran.

Fatemeh Mohammadnia Gharaie, Assistant Professor, Department of Urbanism, Ma.C., Islamic Azad University, Mashhad, Iran.

Mohamadreza Pourjafar, Professor of the Department of Urban Planning and Design, Faculty of Art and Architecture, Tarbiat Modares University, Tehran, Iran.

Received: 2024/7/3

Accepted: 2024/11/26

Extended Abstract

Introduction: Public spaces are central to urban life, as people are naturally drawn to environments of collective activity. The quality of urban space directly shapes its use, from plazas to seating areas, influencing movement, pause, and interaction. Space functions not only as a physical setting but also as a medium of communication, structuring social relations. Events embedded within such spaces foster collective meaning and identity, while also serving as platforms for social innovation. This form of innovation introduces new approaches to urban challenges, strengthens creative communities, and enhances public participation, generating services, employment, and grassroots engagement. Against this backdrop, this study systematically reviews research on innovative urban event spaces, identifying methodological orientations, strengths, and weaknesses. It further proposes deeper approaches for advancing the field.

Methodology: This study draws on Mohammadi-Pour's meta-methodology and Patterson et al. (2001) to adopt an interactive mixed-method design. A comprehensive literature search covering the past 30 years identified 129 relevant articles. Through successive filtering based on relevance, timeframe (2008–2020), scale (local/regional), qualitative distinctiveness, and accessibility the dataset was reduced to 39 articles (18 Persian, 21 English). These were organized into a matrix aligned with Saunders' research onion to enable systematic comparison. Both explicit and latent content analyses were conducted to identify prevailing approaches and research gaps.

Results: Analysis revealed interpretivism as the dominant paradigm (59%), followed by realism (36%) and positivism (5%), with most studies adopting qualitative methodologies. Approaches were nearly balanced between deductive (51.3%) and inductive (48.7%) reasoning. The case study strategy was most prevalent (48.7%), complemented by survey (33.3%), experimental (18.0%), historical (12.8%), action research (10.3%), and ethnography (5.1%), while grounded theory was absent. Methodologically, 38.5% employed single-method designs, 35.9% mixed-methods, and most (87.2%) were short-term. Data collection relied mainly on secondary sources (61.5%), followed by field observation (25.7%), behavioral data recording, and interviews (23%). Qualitative analysis dominated (32 studies), with limited quantitative techniques. Thematically, innovation and creativity (38%) were most frequent, followed by public space (22%) and events (18%).

Discussion: This meta-methodological review highlights the predominance of interpretivist paradigms, deductive approaches, and case study strategies, often short-term and single-method. Quantitative and survey-based studies tended to remain superficial. Mixed-methods approaches lacked rigor due to limited expertise. In contrast, qualitative methods—especially interviews and behavioral observation—offered richer insights into social life and human interaction, though sometimes influenced by researcher subjectivity. Despite strong theoretical foundations, the field lacks fundamental, in-depth research. Future studies should adopt grounded theory and methodologies capable of capturing the complexity and depth of innovative urban event spaces.

Keywords: Urban Innovation, Event-Place, Meta-Methodology, Urban Space.

* Corresponding Author's E-mail: Ostadi1889@mshdiau.ac.ir